

gent:

iedereen
telt mee

Participatie en kwaliteit van leven bij personen met een handicap of beperking

Pilootstudie: stad Gent.

Ilse Goethals
Dries Verlet
Dirk Moons
Stijn Vandevelde

Participatie en kwaliteit van leven bij personen met een handicap of beperking

Pilootstudie: stad Gent.

Voorwoord

Het onderzoeksrapport dat je voor je hebt is het resultaat van een samenwerking tussen de Stad Gent, de UGent, de HoGent en de Vlaamse overheid, met name het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap en de Studiedienst van de Vlaamse Regering (Departement Kanselarij & Bestuur).

De studie is er gekomen op vraag van het Gentse stadsbestuur dat het stedelijk beleid (nog) beter wil afstemmen op de bestaande behoeften van personen met een handicap. Een vorig rapport over personen met een handicap in Gent (2009-2011) toonde aan dat personen met een handicap heel wat problemen ondervonden in verband met toegankelijkheid en het verkrijgen van informatie. Dit rapport is een logisch vervolg op het vorige onderzoek. Op initiatief van de Stad Gent werd een grootschalig onderzoek gedaan naar de kwaliteit van leven en naar de maatschappelijke participatie van personen met een handicap in Gent. Het hele onderzoeksproces liep van het najaar 2013 tot op het congres van 14 december 2016. Op het congres werd de dialoog aangegaan met Gentse personen met een handicap en hun organisaties om na te gaan in welke mate de stad vanuit haar beleid en acties rond toegankelijkheid een gelijkwaardig burgerschap kan nastreven.

De personen die het onderzoek aanstuurden en uitvoerden zijn:

Diane Bruneel, Stad Gent, Dienst Welzijn en Gelijke Kansen

Claudia Claes, Hogeschool Gent & Expertise-centrum Quality of Life (E-QUAL)

Ilse Goethals, Hogeschool Gent & Expertise-centrum Quality of Life (E-QUAL)

Dirk Moons, Studiedienst van de Vlaamse Regering, Departement Kanselarij en Bestuur

Stijn Vandevelde, Universiteit Gent, Vakgroep Orthopedagogiek

Dries Verlet, Universiteit Gent & Studiedienst van de Vlaamse Regering, Departement Kanselarij en Bestuur

Bijzondere dank gaat uit naar de medewerkers van het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap (VAPH), die dit onderzoek mogelijk maakten.

Ook de Gentse Stedelijke Adviesraad voor personen met een handicap willen we bedanken om opmerkingen en suggesties te geven op een eerste versie.

Gent, 17 oktober 2016

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
1. Inleiding	6
1.1. Achtergrond _____	7
1.2. Definitie van Participatie _____	8
1.3. Definitie van kwaliteit van leven _____	9
2. Methodologie	10
2.1. Doelstellingen en onderzoeksvragen _____	11
2.1.1. Doelstelling _____	11
2.1.2. Onderzoeksvragen _____	11
2.2. De onderzoeksgroep _____	12
2.3. De vragenlijst _____	13
2.4. Dataverzameling _____	14
2.5. Data-analyse _____	15
3. Betrokkenheid en toegankelijkheid	17
3.1. Inleiding _____	18
3.2. Betrokkenheid en toegankelijkheid: algemene bevindingen _____	18
3.3. De vergelijking met de stadsmonitor _____	22
3.4. Besluit _____	23
4. Sociale participatie	24
4.1. Sociale contacten _____	25
4.1.1. Frequentie van sociale contacten _____	25
4.1.2. Mogelijkheden tot en ondersteuning/assistentie bij sociale contacten _____	26
4.1.3. Sociale (en emotionele) eenzaamheid _____	28
4.1.4. Belangrijkheid en tevredenheid sociale contacten _____	29

4.2. Vrijtijdsbesteding	31
4.2.1. Cultuurparticipatie	31
4.2.2. Deelname aan ontspannende activiteiten	32
4.2.3. Reizen en daguitstappen	33
4.2.4. Deelname aan sportactiviteiten	35
4.2.5. Deelname aan verenigingsleven	37
4.2.6. Ondersteuning/assistentie of hulpmiddelen bij vrijetijdsbestedingen	38
4.2.7. Tevredenheid met vrijetijdsbesteding	39
4.3. Besluit	40
4.3.1. Sociale contacten	40
4.3.2. Vrijtijdsbesteding	40
5. Inclusie	42
5.1. Wonen	43
5.1.1. Soort woonst, leefsituatie en staat van de woning	43
5.1.2. Zelfbepaling en tevredenheid huidige woonsituatie	45
5.1.3. Aanpassingen aan de woning	46
5.2. Werken & dagbesteding	46
5.2.1. Werken	47
5.2.2. Dagbesteding	50
5.3. Besluit	54
5.3.1. Wonen	54
5.3.2. Werken	54
5.3.3. Dagbesteding	54
6. Subjectief welzijn	55
6.1. Subjectief welzijn in termen van tevredenheid over verschillende aspecten van het leven	56
6.2. In welke mate zien we verschillen naargelang van de achtergrondkenmerken van de respondenten	60
6.3. Enkele conclusies inzake de tevredenheid over de verschillende domeinen van het leven	68
7. Concluderende beschouwingen	69
7.1. Algemene participatie	70
7.2. Betrokkenheid en toegankelijkheid	70
7.3. Inclusie: wonen, werken en dagbesteding	71
7.4. Sociale participatie: sociale contacten, vrijetijdsbesteding	71
7.5. Subjectief welbevinden	72
Bronnenlijst	73

Hoofdstuk 1

Inleiding

1.1. Achtergrond

Hoeveel personen er in Vlaanderen een beperking hebben is moeilijk te bepalen. Er bestaat namelijk geen globaal administratief register van personen met een beperking. Een indicatie is het aantal personen dat voor het eerst een vraag voor ondersteuning indiende bij het VAPH. Dit betreffen de aanvragen tot erkenning als persoon met een handicap. Naar schatting zouden er in de laatste 10 jaar (periode 2005 t.e.m. 2014) ongeveer 88 695 Vlamingen een aanvraag bij het VAPH ingediend hebben (VAPH, 2014). Dit betekent echter niet dat elke aanvraag tot een erkenning heeft geleid, maar het cijfer geeft wel een indicatie.

De groep personen met een beperking is zeer divers, afhankelijk van o.a. de aard en de ernst van de beperking. Wat deze personen ondanks hun diversiteit wel gemeenschappelijk hebben, is dat zij kwetsbaar zijn voor sociale en maatschappelijk uitsluiting. Of het nu op de arbeidsmarkt is, of binnen het onderwijssysteem of op vlak van sociaal participatie, de situatie blijkt voor personen met een beperking altijd minder gunstig te zijn dan voor personen zonder een beperking (Eurostat, 2014). Het waarborgen van volwaardige participatie van mensen met een beperking is tot op vandaag allerminst vanzelfsprekend gebleken (Goethals & Van Hove, 2012). Recent onderzoek naar de ontwikkelingen in de participatie van mensen met een beperking en ouderen in Nederland toont aan dat sinds de invoering van de Wet Maatschappelijke ondersteuning (Wmo) in 2007 (een wet waar zelfredzaamheid van de burgers centraal staat), mensen met een beperking nog steeds minder participeren dan mensen zonder beperking. Hun situatie bleek in vijf jaar tijd niet gewijzigd (Meulenkamp, Van der Hoek & Cardol, 2013). In België zijn gelijkaardige resultaten voorhanden. In 2014 publiceerde de Studiedienst van de Vlaamse Regering de bevindingen van de 'sociaal culturele verschuivingen survey' (SCV) in een webartikel met als titel: "Wie participeert niet? Deelname van personen met een functiebeperking aan verschillende domeinen van het maatschappelijke leven" (Moons, Pauwels & Noppe, 2014). Uit de resultaten bleek de participatiegraad van personen met een functiebeperking op nagenoeg alle domeinen van het maatschappelijke leven lager te zijn dan bij mensen zonder functiebeperking. Sinds hun eerdere webpublicatie in 2007 (Pauwels en Pickery, 2007) was de participatiegraad van mensen met een functiebeperking ook niet significant toe- of afgenomen.

Nochtans is het denken over personen met een beperking en hun positie in de samenleving de afgelopen decennia sterk veranderd. Beleidsmatig staat het streven naar een volwaardig burgerschap voorop teneinde de levenskwaliteit van het individu te verhogen. Zo zien we sinds het begin van de jaren '90 dat de zorg en ondersteuning aan personen met een handicap of beperking gekenmerkt wordt door een sterke mate van deinstitutionalisering. Er wordt ingezet op empowerment en persoonsgerichte ondersteuning ter verbetering van hun persoonlijke leefomgeving (Schalock et al., 2002). Volwaardig burgerschap en het bevorderen van de algemene levenskwaliteit, met toenemende aandacht voor participatie, inclusie, zelfbepaling en onafhankelijkheid zijn hierbij het streefdoel (van Gennep, 1989).

Vanaf 1 augustus 2009 trad in België eveneens de VN conventie betreffende de rechten van personen met een handicap in werking, waarbij de fundamentele personenrechten naar voor worden geschoven als belangrijke maatstaf in de dagelijkse ondersteuning van personen met een handicap of beperking. De uitvoering van de rechten opgenomen in de VN-conventie heeft belangrijke implicaties voor het beleid inzake personen met een handicap of beperking en stelt de vraag naar een inclusief beleid, waarbij volwaardige participatie van personen met een handicap of beperking voorop staat (Kabinet Jo Vandeurzen, 2010).

Perspectief 2020, het nieuwe ondersteuningsbeleid voor personen met een handicap - gedragen door de Vlaamse Regering - werd opgesteld in overeenstemming met de beginselen van de VN-Conventie (Serneels & Delaruelle, 2012). Volgens Perspectief 2020 moeten personen met een handicap een volwaardige plaats krijgen in de maatschappij. In essentie veronderstelt de nota dat personen met een handicap of beperking zo autonoom mogelijk moeten kunnen deelnemen aan de samenleving en zo weinig mogelijk verbijzonderd of afgezonderd mogen worden. De conceptnota bevat twee strategische doelstellingen:

- 1 Er moet er een zorggarantie zijn voor personen met een handicap met de grootste ondersteuningsnood tegen 2020;
- 2 De ondersteuning en zorg in Vlaanderen moet nog meer vraaggestuurd worden.

Dat betekent dat de persoon met een handicap of zijn directe omgeving niet langer afhankelijk is van het aanbod van de voorzieningen maar zelf de regie van de zorg in handen heeft (Kabinet Jo Vandeuren, 2010).

Het voorliggend onderzoek is te kaderen binnen de context van 'Perspectief 2020'. Meer bepaald werd, aan de hand van een aantal indicatoren, onderzocht of personen met een handicap of beperking daadwerkelijk deelnemen aan het gewone leven, en dit op alle levensdomeinen. We gingen na in welke mate de stad Gent vanuit haar beleid en acties rond toegankelijkheid een gelijkwaardig burgerschap stimuleert. We vertrekken van de vooronderstelling dat participatie een voorwaarde is ter realisatie van een betere kwaliteit van leven.

1.2. Definitie van Participatie

De Wereldgezondheidsorganisatie definieert participatie als iemands 'deelname aan het maatschappelijk leven' (Cardol, 2013). Men verwijst hier naar de feitelijke deelname van een persoon aan zeer uiteenlopende domeinen van de samenleving. In voorliggend rapport beschrijven we de participatie op vijf domeinen:

- 1 Betrokkenheid en toegankelijkheid stad/buurt
- 2 Werken of dagbesteding
- 3 Wonen
- 4 Vrijtijdsbesteding
- 5 Sociale contacten

Hoewel een inclusieve samenleving een streefdoel is en personen met een beperking gelijkwaardig moeten kunnen participeren aan de verschillende maatschappelijke levensdomeinen, is dit niet altijd voor iedereen even belangrijk. Sommige mensen hebben geen behoefte om deel te nemen aan sportactiviteiten maar vinden het wel belangrijk om gehoord te worden op informatievergaderingen van hun stad of gemeente. Ook de tevredenheid over hun deelname kan onderling sterk verschillen. Op reis kunnen gaan kan de ene persoon heel gelukkig maken terwijl dit voor iemand anders geen betekenis heeft. Om die reden besteden we in dit rapport naast de feitelijke participatie ook aandacht aan ervaren tevredenheid met participatie en aan het belang dat mensen met een beperking zelf hechten aan participatie.

1.3. Definitie van kwaliteit van leven

Het richtinggevend kader voor de uitvoering van dit onderzoek is het Quality of Life - [Kwaliteit van Leven] kader. Kwaliteit van leven is een theoretisch concept dat steeds vaker in verschillende disciplines binnen de sociale en medische wetenschappen wordt toegepast. Op zich is het concept 'Kwaliteit van leven' breed en voor discussie vatbaar als het gaat over de invulling ervan. Een gangbare definitie van het concept is deze van de Wereldgezondheidsorganisatie: 'de perceptie van een individu over zijn positie in het leven, in de context van de cultuur en waardesystemen waarin de persoon leeft, en in relatie tot zijn doelen, verwachtingen, standaarden en bezorgdheden. Kwaliteit van leven is een breed concept dat op complexe wijze beïnvloed wordt door de fysieke gezondheid, psychologische status, mate van onafhankelijkheid, sociale relaties en de relatie tot belangrijke omgevingskenmerken van een persoon' (WHOQOL Group, 1995). In deze omschrijving zien we dat men de kwaliteit van het leven benadert doormiddel van subjectieve indicatoren. Ook in dit rapport staat de beleving van de dagdagelijkse kwaliteit van leven centraal, in aanvulling op de meer "objectieve" meting ervan.

De laatste jaren is er meer consensus over vier basisprincipes betreffende de conceptualisering van 'Kwaliteit van leven'. Het eerste principe houdt in dat kwaliteit van leven een multidimensioneel construct is dat beïnvloed wordt door zowel persoonlijke- als omgevingsfactoren en de interacties daartussen (Cummins, 2005; Schalock, 2004; Schalock et al., 2002). Een tweede principe stelt dat kwaliteit van leven bestaat uit een aantal kern-domeinen die gemeenschappelijk zijn voor alle personen (Cummins, 2005; Schalock, 2005; Schalock et al., 2002). Het derde principe gaat ervan uit dat kwaliteit van leven zowel een objectieve (levensomstandigheden) als een subjectieve (evaluatie van die levensomstandigheden door de persoon zelf) component omvat (Cummins, 2005; Schalock, 2005; Schalock et al., 2002; Verdugo et al., 2005). Het vierde principe veronderstelt dat een hogere kwaliteit van leven beïnvloed wordt door zelfbepaling, hulpbronnen, een levensdoel en een gevoel van verbondenheid (Cummins, 2005).

2.1. Doelstellingen en onderzoeksvragen

2.1.1. Doelstelling

Het doel van deze pilootstudie bestaat erin om een instrument te ontwikkelen dat door de Vlaamse steden en gemeenten gebruikt kan worden om periodiek en systematisch gegevens te verzamelen over de kwaliteit van leven van personen met een handicap of beperking, de omvang en aard van hun deelname aan de samenleving alsmede hun ervaringen en behoeften op dit terrein. Het instrument vervult daarmee een belangrijk signalerende en beleids-ondersteunende functie.

2.1.2. Onderzoeksvragen

De centrale onderzoeksvraag luidt: “In welke mate nemen personen met een handicap of beperking deel aan de verschillende maatschappelijke levensdomeinen en hoe beoordelen zij hun participatie en hun huidige kwaliteit van leven?”

Deze hoofdvraag werd verder opgesplitst in een aantal deelvragen betreffende de ‘kwaliteit van leven’, ‘feitelijke participatie’, ‘tevredenheid met participatie’ en ‘belang van participatie’.

Kwaliteit van leven: Hoe is het gesteld met de huidige kwaliteit van leven van personen met een handicap of beperking?

De subjectieve beleving van kwaliteit van leven bij personen met een handicap of beperking werd gemeten a.d.h.v. de Personal Well-being Index (PWI-A; The International Wellbeing Group, 2006). De PWI is een gevalideerde vragenlijst die beschikbaar is in het Nederlands en aan de hand van acht items de huidige kwaliteit van leven meet van een persoon. Er is tevens een aangepaste versie van deze vragenlijst beschikbaar voor personen met een verstandelijke beperking, die recentelijk naar het Nederlands vertaald werd door het expertisecentrum E-QUAL van de Hogeschool Gent. De vragenlijst kan worden verkregen via het expertisecentrum E-QUAL (<https://www.hogent.be/over-hogent/vakgroepen/orthopedagogiek/e-quality/instrumenten/>).

Feitelijke participatie: In welke mate participeren personen met een handicap of beperking aan de verschillende domeinen van het maatschappelijk leven? In welke mate zijn deze domeinen volgens de personen met een handicap of beperking toegankelijk?

Er zal op basis van een aantal sleutelindicatoren onderzocht worden in welke mate personen met een handicap of beperking feitelijk deelnemen aan de domeinen wonen, levenslang leren, werk, sociale contacten, vrijetijdsbesteding, culturele en politieke activiteiten. Binnen elk domein zal gepeild worden naar de randvoorwaarden voor inclusie; m.n. ‘toegankelijkheid’ of ‘mobiliteit’ (GRIP, 2006).

Tevredenheid met participatie: Hoe tevreden zijn personen met een beperking of handicap over hun deelname aan de verschillende domeinen van het maatschappelijk leven? Wat is de aard van eventuele ervaren ontevredenheid?

Belang van participatie: Welk belang hechten personen met een handicap of beperking zelf aan deelname aan de verschillende domeinen van het maatschappelijk leven?

Tevens wordt in dit onderzoek gezocht naar de zogenoemde determinanten die samenhangen met kwaliteit van leven en/of participatie, en in hoeverre de levensdomeinen samenhangen met kwaliteit van leven.

2.2. De onderzoeksgroep

Omwille van pragmatische redenen werd gekozen om enkel volwassenen te bevragen die in Gent of een deelgemeente van Gent wonen en ingeschreven zijn in het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap (VAPH). Ook de personen die in Gent in een voorziening van het VAPH verblijven, maar niet noodzakelijk gedomicilieerd zijn in Gent behoren tot de doelgroep van dit onderzoek. Het VAPH heeft namelijk een duidelijk zicht op het aantal personen met een handicap of beperking die ofwel gebruik maken van een zorgvorm ofwel geregistreerd staan bij de Centrale Registratie zorgvragen. Omdat het begrip 'handicap' voor heel wat discussie vatbaar is vertrekt het VAPH voor het toekennen van een ondersteuning altijd vanuit eenzelfde definitie: "Elk langdurig en belangrijk participatieprobleem van een persoon dat te wijten is aan het samenspel tussen functiestoornissen van mentale, psychische, lichamelijke of zintuigelijke aard, beperkingen bij het uitvoeren van activiteiten, en persoonlijke en externe factoren". Deze definitie sluit aan bij een sociaal model van handicap. Daarin wordt gesteld dat een functiebeperking pas een handicap wordt wanneer de (on-) aangepaste leefomgeving ervoor zorgt dat personen niet volwaardig kunnen deelnemen aan de samenleving. Handicap wordt aldus niet gelinkt aan de functiebeperking(en) maar wel aan de participatieproblemen die mede ontstaan door die beperking(en).

Om te achterhalen of de deelnemers in dit onderzoek hun beperking al dan niet als een handicap ervaren wordt volgende vraag gesteld: *"Hoe vaak ben je belemmerd in je dagelijkse bezigheden door de beperking(en) of chronische aandoening(en)?"* *"Is dat... zelden of niet/af en toe/ voortdurend?"* De groep deelnemers die het antwoordalternatief 'voortdurend' aanduiden noemen we "personen met een handicap". De overige deelnemers noemen we "personen met een beperking".

Er dient opgemerkt te worden dat niet alle personen met een handicap of een beperking geregistreerd zijn bij het Vlaams Agentschap. Bijkomend is de maximumleeftijd voor een erkenning bij het VAPH 65 jaar. Oudere personen kunnen wel beroep doen op de Federale Overheidsdienst (FOD) Sociale Zekerheid. Ook jongere personen met een handicap of beperking kunnen een tegemoetkoming krijgen van de FOD sociale zekerheid, ondanks het feit of zij al dan niet reeds een beroep doen op het VAPH. Uit het behoefteonderzoek van de stad Gent (Van Hove et al., 2011) is gebleken dat dit over een vrij grote groep personen gaat. In 2009 telde de stad Gent 2.083 personen met een handicap (0.87%) die ingeschreven waren bij het VAPH terwijl in diezelfde periode 4.790 inwoners van Gent gerechtigd waren op een tegemoetkoming aan personen met een handicap van de Federale Overheidsdienst Sociale Zekerheid (www.lokalestatistieken.be, 2009). Om te vermijden dat personen dubbel worden geteld werd geopteerd om enkel beroep te doen op de databank van het VAPH. Bij de interpretatie van de resultaten houden we hier rekening mee.

2.3. De vragenlijst

De vragenlijst bevat naast enkele items m.b.t. de sociaal demografische kenmerken van de deelnemers ook vragen over de subjectieve beleving van kwaliteit van leven en vragen over de vijf levensdomeinen.

De subjectieve beleving van kwaliteit van leven werd gemeten met behulp van de PWI-A. Deze schaal bevat zeven items die elk corresponderen met een domein van kwaliteit van leven: levensstandaard, gezondheid, zelfverwezenlijking, persoonlijke relaties, persoonlijke veiligheid, verbondenheid met de gemeenschap en toekomstige veiligheid. Een extra item peilt naar 'hoe tevreden een respondent is met het leven in het algemeen'. Elk item kan beantwoord worden op een 11 puntenschaal van volledig ontevreden tot volledig tevreden. De PWI voor volwassenen werd in 2004 naar het Nederlands vertaald door dr. Jo Rentry en prof. dr. Herbert Roeyers van de Universiteit Gent, en is te downloaden via <http://www.acqol.com.au/iwbg/translations/index.php#pwi-a>.

De levensdomeinen die in dit onderzoek aan bod komen, worden vooropgesteld als prioritair voor de inclusie van personen met een beperking en zijn dus essentieel voor de verwerving van een sociale positie en maatschappelijke participatie. Het meten van de participatie van personen met een handicap op die domeinen geeft namelijk een idee van de maatschappelijke participatie en een algemeen beeld van inclusie (Grip, 2006).

Deze levensdomeinen zijn:

- 1 Betrokkenheid en toegankelijkheid stad/buurt
- 2 Werken of dagbesteding
- 3 Wonen
- 4 Vrijtijdsbesteding
- 5 Sociale contacten

De vragen binnen het domein '**betrokkenheid en toegankelijkheid stad/buurt**' gaan over het geïnformeerd zijn en betrokken worden bij politieke en culturele zaken, de toegankelijkheid van informatie alsook de bereidheid tot participatie en de redenen om niet te participeren.

De vragen over '**werken**' gaan over het professioneel statuut, het type werk, de werkomgeving en de mate waarin de job aansluit bij de wensen en ondersteuningsnoden van personen met een beperking. '**Dagbesteding**' verwijst naar activiteiten van personen in een 'inactief' of 'gepensioneerd' statuut. De vragen peilen naar de voornaamste dagbesteding en de mate waarin deze dagbesteding aansluit bij de wensen en ondersteuningsnoden van de respondenten.

De vragen over het levensdomein '**wonen**' gaan over eigenaarschap van een woning, de woonsituatie, de staat van de woning, en de mate waarin de woonst aangepast is aan de wensen en ondersteuningsnoden van personen met een beperking.

De vragen over '**vrijtijdsbesteding**' gaan over allerlei activiteiten buitenshuis: uitgaan; winkelen; bijwonen van sociale, culturele - of sportevenementen; reizen en daguitstappen; deelname aan een vereniging of organisatie; sporten; ...

De vragen over '**sociale contacten**' gaan over de frequentie van contacten met familie, vrienden, kennissen en burens, aanwezige steunbronnen en sociaal kapitaal.

Zoals eerder aangegeven werd voor elk van de bovengenoemde levensdomeinen telkens de **mate van tevredenheid en belangrijkheid** bevraagd.

2.4. Dataverzameling

Bij het uitwerken van het surveydesign was het belangrijk dat we het beoogde “universum”, onze onderzoekspopulatie, in kaart brachten. Bij deze bevraging richtten we ons tot de **rechthebbenden van het VAPH** (Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap). Op die manier konden we met ons onderzoek een ruime groep personen met een diverse achtergrond bereiken. Essentieel was ook dat we binnen onze doelpopulatie een volkomen aselechte steekproef konden trekken. Op die manier lieten we het toeval beslissen wie we bevroegden in de doelgroep. Een mogelijk alternatief was geweest dat we de bevraging bijvoorbeeld afnamen in een zorgcentrum. We kozen hier echter niet voor om een voor- en zelfselectie uit te sluiten.

Door middel van de lijsten van het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap (VAPH) kregen we een overzicht van de personen met een beperking die in Gent woonden of er in een voorziening van het VAPH verbleven zonder er gedomicilieerd te zijn. Op die manier kregen we de volledige doelgroep in kaart én was het bovendien mogelijk om een **volkomen aselechte steekproef** te trekken.

Een belangrijk thema was natuurlijk de bescherming en het respect voor persoonlijke gegevens van de respondenten. In overleg met de diensten van het VAPH hebben we een procedure uitgewerkt waarbij de naam- en adresgegevens los werden gekoppeld van de surveygegevens. Meer specifiek hebben we gewerkt met een uniek identificatienummer die door de diensten van het VAPH werden toegekend aan namen en bijhorende adressen. De onderzoekers kregen geen toegang tot deze namen en adressen. Omgekeerd, kreeg het VAPH niet de antwoorden van de respondenten in de bevraging. Op die manier wordt de **privacy gewaarborgd**. Het Rijksregister gebruikt dezelfde procedure wanneer men in het kader van wetenschappelijk onderzoek een bevraging wil organiseren bij burgers.

Wat de steekproef betreft, beoogden we initieel een geplande steekproef van 1000 respondenten. Algauw bleek evenwel dat niet alle adressen actueel zijn. Na een kwaliteitscontrole hebben we de steekproef gereduceerd tot **738 respondenten**. De vragenlijst werd verzonden in twee fasen:

- Verzending 1: genummerde vragenlijst en retouromslag ter attentie van alle respondenten in de geplande steekproef op 9 en 10 juni 2015. De begeleidende brief gaf bijkomende uitleg over het onderzoek en bood de mogelijkheid om telefonisch contact te nemen met een medewerker in het onderzoek.
- Verzending 2 genummerde vragenlijst en retouromslag aan diegenen die na de eerste verzending niet hadden geantwoord op 9 en 10 augustus 2015.

Van de **738** respondenten werkten er uiteindelijk **251** mee aan de bevraging. We kunnen dus bogen op een **respons van 34,0%**. Bij de analyse van de respons zien we dat de medewerking aan het onderzoek toeneemt naarmate men ouder is. Bij de -35-jarigen nam 19,7% deel aan het onderzoek. Deze participatie stijgt bij de 35-54-jarigen tot 38,4% en bij de 55-plus-sers tot 45,3%. Daarnaast zien we ook dat mannen minder frequent deelnemen dan vrouwen (28,8% tegenover 42,1%). Daarom hebben we de gegevens uit het onderzoek gewogen rekening houdend met zowel de leeftijd als het geslacht van de respondenten. Op die manier kunnen we voor ons onderzoek steunen op een databank die representatief is voor de beoogde doelgroep, rekening houdend met geslacht en leeftijd.

2.5. Data-analyse

Voor de analyse van de data werd gebruik gemaakt van beschrijvende statistiek. Voor elk item vertrekken we vanuit een eenvoudige weergave van de resultaten a.d.h.v. percentages en/of gemiddelden. Vervolgens rapporteren we de resultaten van de bivariate analyses waarbij we op zoek gaan naar de samenhang met zes demografische kenmerken: geslacht, leeftijd, woonplaats, leefsituatie, werksituatie en 'mate van belemmering'. Onderstaande tabel geeft aan hoe deze zes variabelen werden geoperationaliseerd alsook de verdeling op basis van de frequenties en percentages.

Tabel 2.1 : demografische kenmerken gebruikt binnen de bivariate analyses

	aantal	percentage
Geslacht		
• man	151	60,2
• vrouw	100	39,8
Totaal	251	100
Leeftijd		
• jonger dan 35	109	43,4
• 35-54	79	31,6
• 55-plus	63	25
Totaal	251	100
Woonplaats		
• Gent	126	50,3
• deelgemeente Gent	125	49,7
Totaal	251	100
Leefsituatie		
• alleenstaand (met of zonder kinderen)	78	30,9
• samenwonend (met of zonder kinderen)	105	41,8
• inwonend (familie, grootouders, tehuis)	47	18,6
• andere	19	7,5
Totaal	248	98,7
Werksituatie		
• werkende	63	24,9
• gepensioneerd	41	17,5
• werkzoekende	24	9,7
• inactief	112	44,7
Totaal	243	96,9
Mate van belemmering		
• zelden of niet	17	6,9
• af en toe	74	29,3
• voortdurend	130	51,7
Totaal	221	87,9

In de survey werden eveneens vragen opgenomen over vrijetijdsbesteding en over betrokkenheid in de stad of buurt. Een aantal van deze vragen zijn identiek aan de vragen uit de survey van de Stadsmonitor. In de mate van het mogelijke werden de resultaten van voorliggend onderzoek bij personen met een beperking afgezet tegen de resultaten van gelijkaardig onderzoek bij personen zonder een handicap of beperking. Op die manier trachtten we een meer betrouwbaar beeld te krijgen over de 'gelijkwaardige' positie van personen met een beperking in het Gentse. We maakten gebruik van de Gentse data uit de survey van de stadsmonitor (www.thuisindestad.be) die werd afgenomen in 2014 en eveneens werd gewogen op grond van leeftijd en geslacht (N = 838). Dat maakt een vergelijking mogelijk van de situatie van de Gentenaar met beperkingen met de situatie van alle Gentenaars.

Hoofdstuk 3

Betrokkenheid en toegankelijkheid

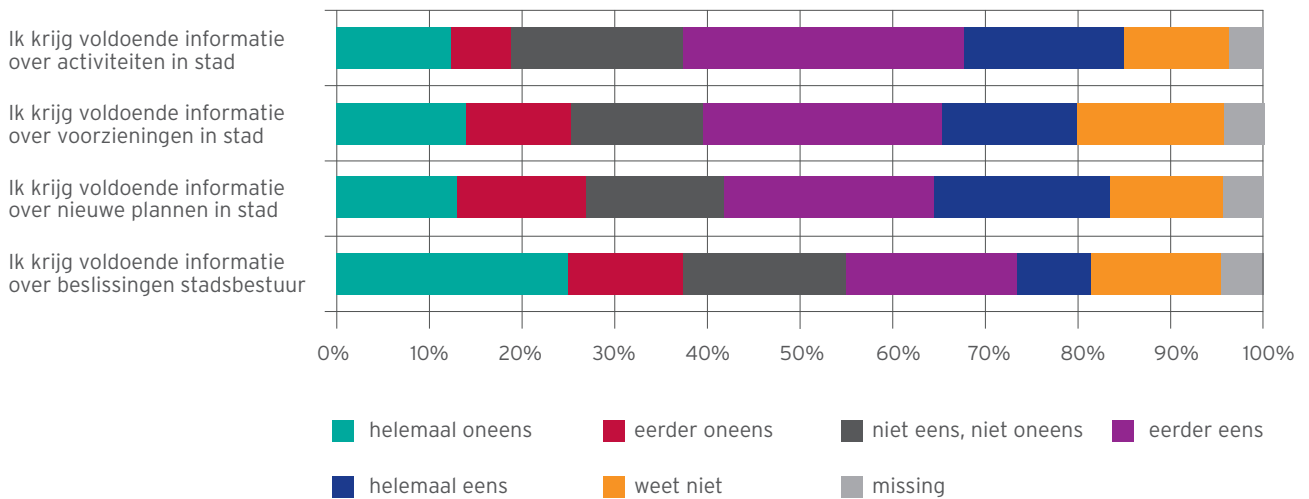
3.1. Inleiding

In deze paragrafen wordt ingegaan op de bevindingen met betrekking tot betrokkenheid en toegankelijkheid. Eerst worden de algemene bevindingen omschreven. Dan worden een aantal socio-demografische variabelen toegevoegd: geslacht, leeftijd (in 3 categorieën), mate van belemmering in dagelijkse bezigheden en woonplaats. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de statisch significantie van de resultaten (op basis van de Chi kwadraat toets). De samenhang tussen variabelen wordt enkel beschreven als het minstens voor 95% zeker is dat de samenhang niet aan het toeval kan toegeschreven worden. Waar mogelijk wordt de situatie van personen met een handicap vergeleken met deze van de totale Gentse bevolking. In dezelfde periode als de vragenlijst voor personen met een beperking liep immers ook de bevraging in het kader van de Stadsmonitor. Deze laatste bevraging levert een beeld op van de situatie waarin de Gentenaars zich bevinden. Omdat sommige items in beide vragenlijsten op identieke wijze werden bevraagd is een vergelijking mogelijk.

3.2. Betrokkenheid en toegankelijkheid: algemene bevindingen

Betrokkenheid en toegankelijkheid zijn containerbegrippen die heel wat ladingen dekken. Om er uitspraken over te kunnen doen, dient rekening gehouden te worden met deze multi-dimensionaliteit. Om een zicht te krijgen op de betrokkenheid en toegankelijkheid van personen met een beperking worden in de survey enkele van deze dimensies bevraagd. Een eerste dimensie peilt naar de mening over informatie vanuit de stad. Vindt de respondent dat hij/zij voldoende informatie krijgt over 4 stedelijke onderwerpen.

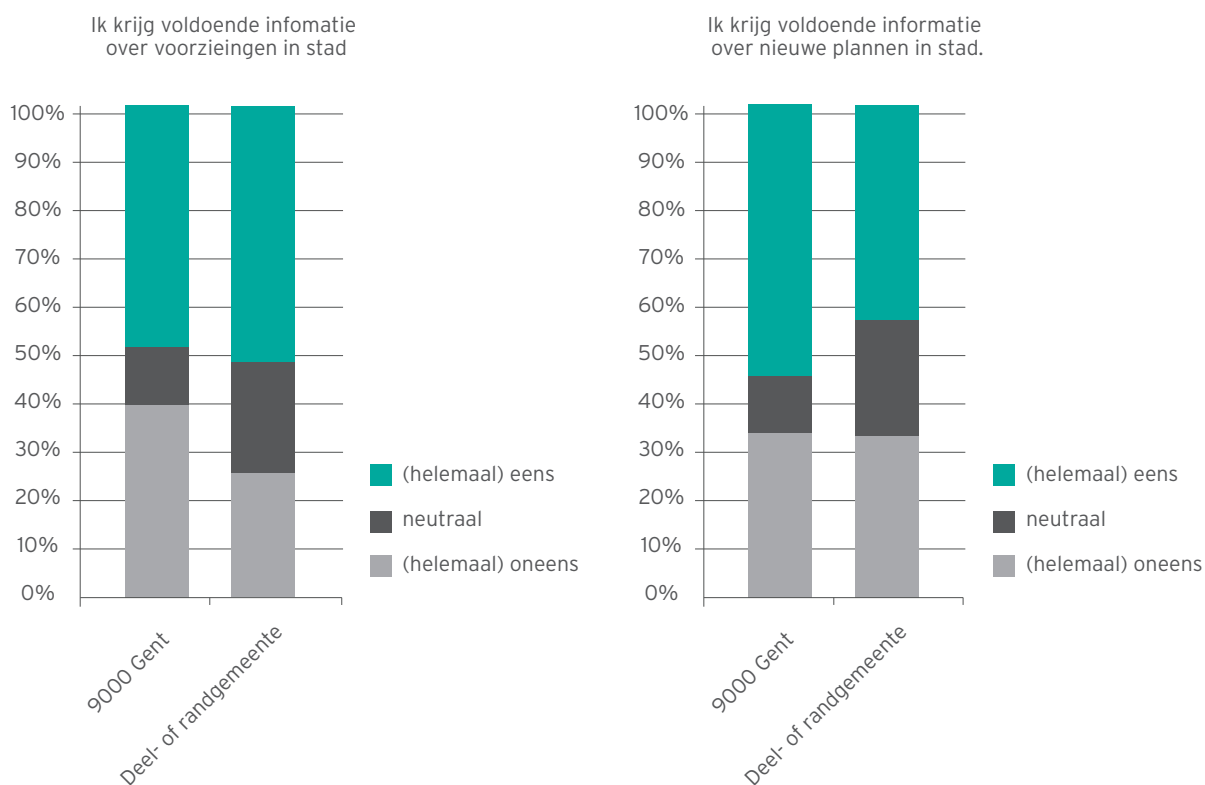
Figuur 3.1 Procentueel aandeel van meningen over informatieverspreiding

Personen met een beperking vinden in het algemeen dat ze in voldoende mate geïnformeerd worden over activiteiten, voorzieningen en plannen in de stad. Iets minder dan de helft vindt dat er voldoende informatie over verspreid wordt. Eén op de zes (17%) is het daar zelfs uitermate mee eens. De informatie over de beslissingen van het stadsbestuur wordt in mindere mate als voldoende ervaren. Bij de respondenten die niet vinden dat er voldoende informatie verspreid wordt valt vooral het vrij hoge aandeel erg ontevreden over beslissingen van het stadsbestuur op, maar liefst 1 op 4 vindt dat ze daarover helemaal niet voldoende geïnformeerd worden. Verder vallen ook de hoge aandelen van respondenten die neutraal antwoorden (14 à 18%) en van de hoge aandelen van diegenen die 'ik weet niet' antwoordden (11 à 15%).

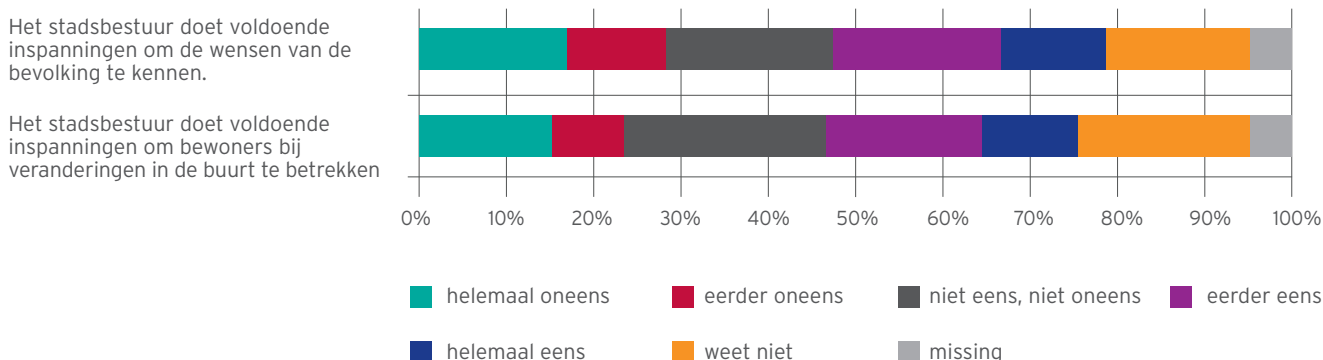
Wordt gekeken naar mogelijk verschillende bevindingen op basis van socio-demografische gegevens, zoals geslacht of leeftijd, dan zijn er bijna geen statistisch significante verschillen vast te stellen. Geslacht, leeftijd of mate van belemmering hebben geen significante invloed op de mate waarin men de informatie vanuit de stad als voldoende beoordeeld. Er is enkel een verschil tussen inwoners van 9000 Gent, de kernstad, en deze uit stadsdelen of buurgemeenten met een andere postnummer. Respondenten uit de kernstad vinden de informatie over de voorzieningen in de stad eerder onvoldoende, terwijl de andere deze informatie eerder neutraal beoordelen. De informatie over nieuwe plannen beoordelen inwoners uit de kernstad als positiever dan de anderen (die meer neutraal antwoorden). Dit is een eerste aanwijzing dat de inwoners van de kernstad een uitgesprokener mening hebben dan deze uit de rand ervan. Mogelijks spelen persoonlijke verwachtingen en gerichte informatiecampagnes vanuit de stad, die zich mogelijks eerder richten naar de inwoners van de kernstad, ook een rol.

Figuur 3.2 Procentueel aandeel van meningen over informatieverbreiding naargelang van de woonplaats

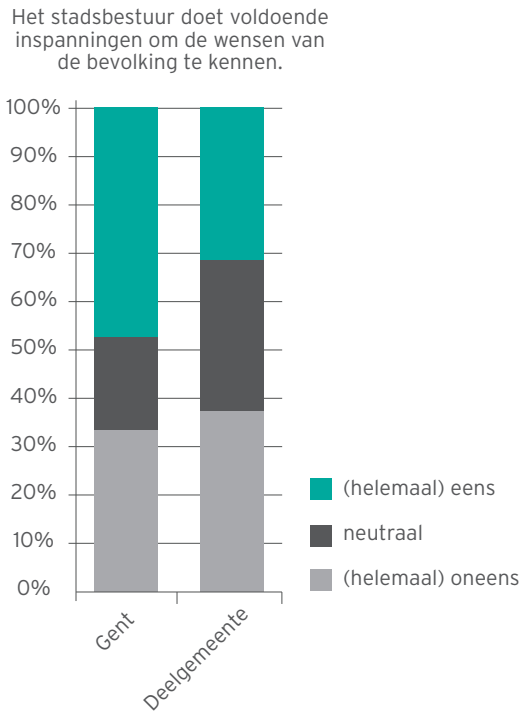

Een tweede dimensie van betrokkenheid en toegankelijkheid handelt over de mening over de inspanningen die de stad doet om iedereen te betrekken. Twee vragen peilen daarnaar.

Figuur 3.3 Appreciatie en inspanningen van stadsbestuur m.b.t. de betrokkenheid van de inwoners

Figuur 3.4 Procentueel aandeel van meningen over inspanningen betrokkenheid

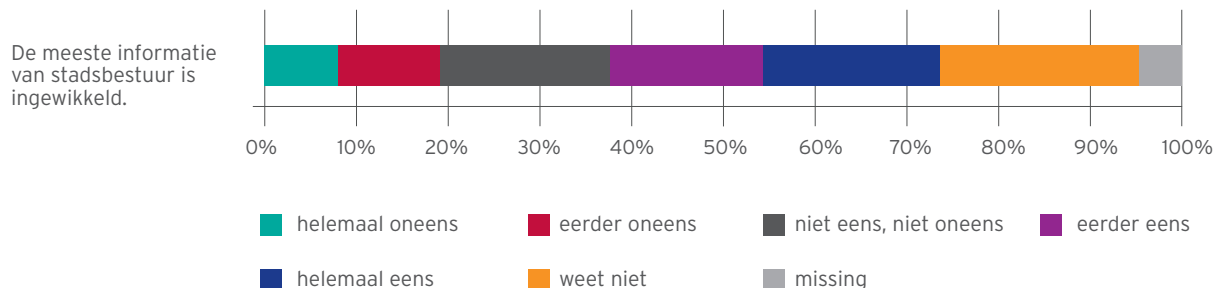

Ongeveer 30% is het eens of helemaal eens met de stelling dat de stad voldoende inspanningen levert. Toch is ook 25% het niet tot helemaal niet eens met deze stellingen. Ook bij deze dimensie zijn de groepen 'neutralen' (20-25%) en 'weet niet' (15-20%) groot.

De mening over de inspanningen die de stad doet om iedereen te betrekken verschilt niet naargelang geslacht, leeftijd of mate van belemmering. Wel is er een verschil tussen inwoners van de kernstad (9000 Gent) en anderen. Het aandeel inwoners van de kernstad (49%) dat vindt dat de stad voldoende inspanningen doet is heel wat groter dan het aandeel in de omliggende stadsdelen of randgemeenten (30%), daar is het aandeel 'neutralen' weer heel wat groter. Weer blijken de inwoners uit de kernstad een meer uitgesproken mening te hebben dan de anderen.

Een volgende dimensie wordt bevestigd op basis van de stelling "de meeste informatie van het stadsbestuur is te ingewikkeld om te begrijpen". Een 35% van de respondenten is het (helemaal) eens met deze stelling en vindt de informatie dus te ingewikkeld. Ongeveer 20% is het er (helemaal) niet mee eens. Deze eerder kleine groep vindt de informatie dus niet te ingewikkeld. Weerom zijn de groepen 'neutralen' (18%) en 'weet het niet' (22%) groot. Geslacht, leeftijd, mate van belemmering en woonplaats hebben geen invloed.

Figuur 3.5 Hoe ervaart men de informatie van de stad in termen van complexiteit?

Het deel over de tevredenheid met de informatie werd afgesloten met een vraag over het meest toegankelijke informatiebronnen. Op papier en via het stadsmagazine vormen de top twee van de meest toegankelijke bronnen van informatie. Qua toegankelijkheid volgen de digitale bronnen pas op de derde plaats. Bij deze vraag is er wel een verschil te merken naar leeftijd. Respondenten jonger dan 35 jaar vinden digitale informatie het meest toegankelijk en de telefoon wordt bij hen helemaal niet vermeld; bij de andere leeftijdscategorieën (35-54 en 55-plus) voeren papieren bronnen en het Stadsmagazine de boventoon en speelt ook de telefoon bij een kleine groep nog een rol (bij 10 à 15%).

Tabel 3.1: Hoe wil men geïnformeerd worden naargelang van de leeftijd?

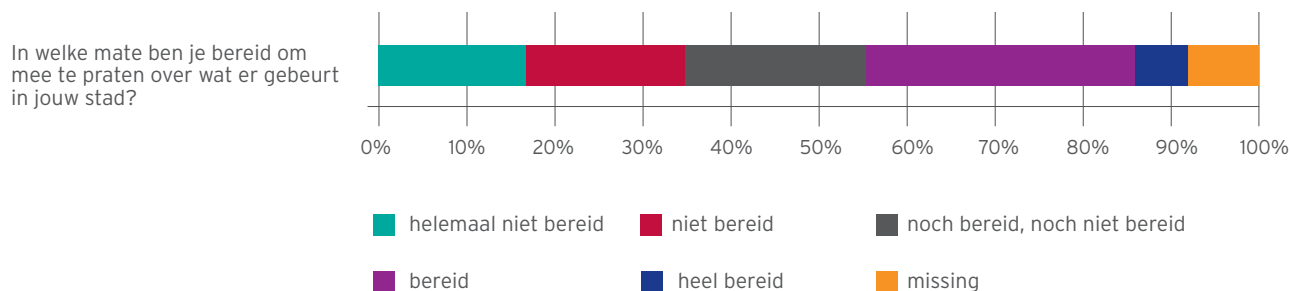
	Op welke manier is deze informatie voor jou het meest toegankelijk?			
	Jonger dan 35	35-54	55-plus	Totaal
digitaal	38,0	21,7	17,9	28,0
papier	36,0	31,9	37,5	35,1
telefoon	0,0	15,9	10,7	7,6
stadsmagazine	26,0	30,4	33,9	29,3

Tabel 3.2: Deelname aan buurtactiviteiten en informatievergaderingen

	Deelgenomen	Niet deelgenomen	Weet niet
buurtactiviteiten	22,5	75,3	2,2
informatievergaderingen	11,7	85,1	3,3

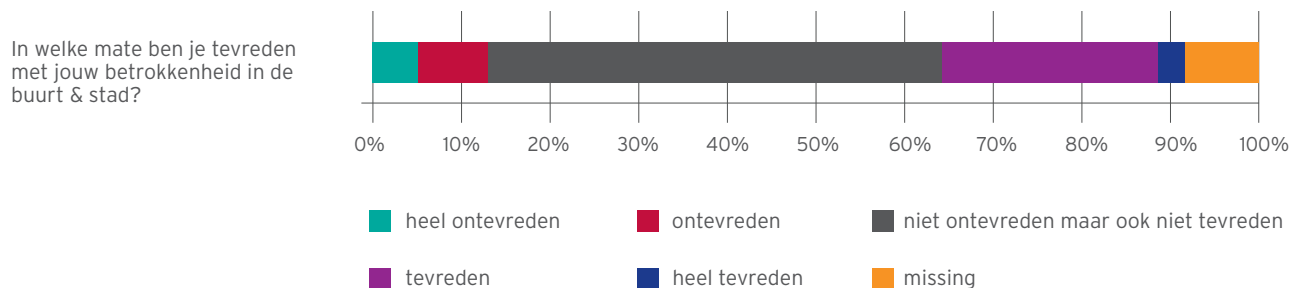
Bijna een kwart van de respondenten heeft deelgenomen aan een buurtactiviteit en iets meer dan 10% aan een informatievergadering. Als voornaamste reden waarom men niet deelneemt wordt de beperking/aandoening vermeld, gevolgd door geen interesse en geen tijd. Uit verdere analyse blijkt dat de mate van belemmering omwille van handicap of aandoening de deelname aan buurtactiviteiten verlaagt. Van de respondenten die voortdurend belemmerd worden door hun handicap heeft slechts 15% aan een buurtactiviteit deelgenomen. Bij de informatievergaderingen speelt het geslacht een significante rol. Zo hebben 16% van de mannelijke respondenten daaraan deelgenomen en slechts 5% van de vrouwelijke respondenten.

De voorlaatste dimensie van betrokkenheid en participatie peilt naar de bereidheid om mee te praten over wat er gebeurt in de stad. Bijna 40% van de respondenten is bereid tot heel bereid om mee te praten over wat er gebeurt in de stad. Daartegenover staan de bijna 20% die daar helemaal niet bereid toe zijn. Er is weer een vrij grote groep die neutraal (20%) of "ik weet niet" (8%) antwoorden. Naar geslacht, leeftijd en woonplaats zijn er geen verschillen. Het enige significante verschil is naar mate van het belemmerd zijn omwille van de handicap. Hoe meer men belemmerd is, hoe minder men bereid is om mee te praten over wat gebeurt in de stad.

Figuur 3.6 Bereidheid om mee te praten over de stad

Betrokkenheid en participatie heeft ook een subjectieve dimensie. Wat de ene inwoner ervaart als optimale betrokkenheid kan verschillen van hetgeen een andere inwoner ervaart. Daarom werd ook de vraag voorgelegd naar de mate waarin men zelf tevreden is met de eigen betrokkenheid in de buurt en de stad.

Van alle respondenten is 30% tevreden tot heel tevreden met de eigen betrokkenheid; daartegenover is 15% ontevreden tot heel ontevreden. Meer dan de helft van de respondenten antwoorden neutraal, zij zijn niet ontevreden, maar ook niet tevreden met de eigen betrokkenheid. Geslacht, leeftijd, mate van belemmering of woonplaats hebben geen invloed op tevredenheid met de eigen betrokkenheid.

Figuur 3.7 Tevredenheid over betrokkenheid in buurt en stad

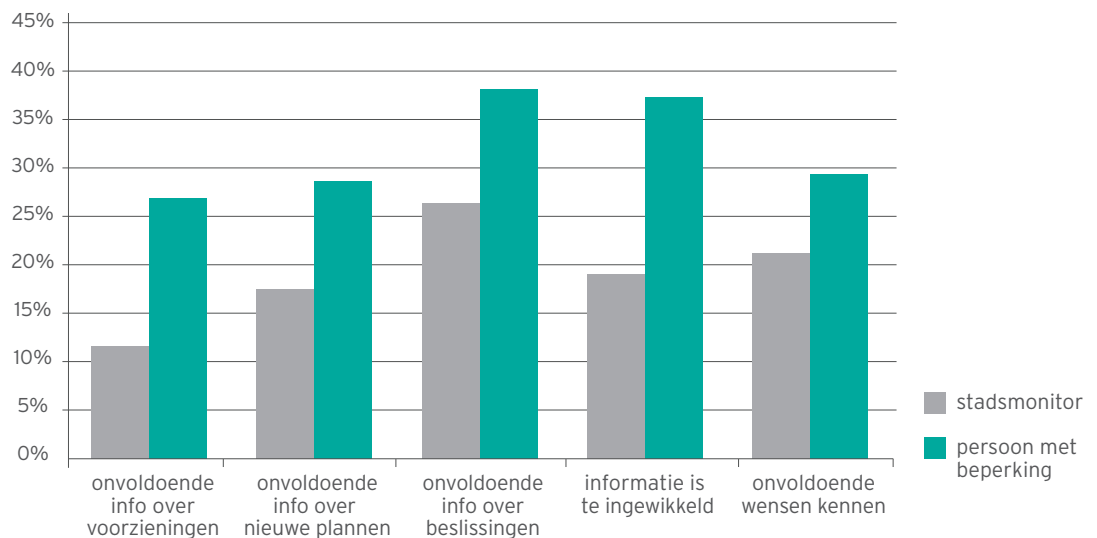
3.3. De vergelijking met de stadsmonitor

Ook in het onderzoek van de Stadsmonitor komen betrokkenheid en toegankelijkheid aan bod. Een aantal van de vragen zijn identiek aan de vragen uit de survey naar participatie en kwaliteit van leven van personen met een beperking uit het Gentse. Dat maakt een vergelijking van de situatie van de Gentenaar met beperkingen met de situatie van alle Gentenaars mogelijk.

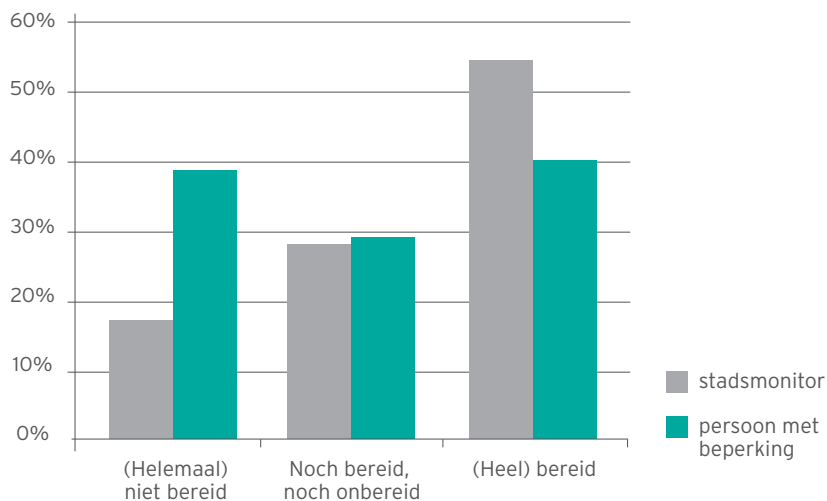
Voor een aantal dimensies kan een vergelijking gemaakt worden tussen personen met een beperking en de volledige Gentse bevolking. Een groter aandeel personen met een beperking vindt dat de informatie die het stadsbestuur geeft onvoldoende is dan bij de gehele bevolking. Zo vindt 12% van alle Gentenaars de informatie over voorzieningen onvoldoende, bij personen met een handicap loopt het aandeel die het onvoldoende vindt op tot 27%. Verder vindt 1 op 5 van de Gentenaars de informatie van de stad te ingewikkeld, bij personen met een beperking is dit meer dan 1 op 3.

Een andere vaststelling is dat de bereidheid om mee over de stad te praten bij personen met een beperking heel wat lager ligt dan bij de gemiddelde Gentenaar, 40% tegenover 54%. Of omgekeerd, zeggen 17% van de Gentenaars niet bereid te zijn om mee te praten, bij personen met een beperking ligt dat dubbel zo hoog (38%).

Figuur 3.8 Vergelijking met de stadsmonitor: de appreciatie van de informatieverstrekking

Figuur 3.9 Vergelijking met de stadsmonitor: de bereidheid om mee te praten over de stad

3.4. Besluit

Een aantal opvallende bevindingen kunnen worden samengevat als:

- Ongeveer een vijfde tot een kwart van de bevroegde personen beoordeelt de informatie van de stad over activiteiten, voorzieningen en nieuwe plannen als onvoldoende. Inzake de informatie over beslissingen van het stadsbestuur is het aandeel dat dit als onvoldoende beoordeelt nog groter (meer dan 1 op 3).
 - Inwoners van de kernstad (9000 Gent) vinden de informatie over voorzieningen minder voldoende dan deze uit de omliggende stadsdelen of buurgemeenten.
 - Inwoners van de kernstad vinden de informatie over de plannen meer voldoende dan de inwoners uit de omliggende stadsdelen of buurgemeenten.
 - Een vrij grote groep antwoordde neutraal of had geen mening over de informatie van de stad.
- 30% vindt dat de stad voldoende inspanningen doet om mensen bij het beleid te betrekken, 25% vindt de inspanningen onvoldoende.
 - Inwoners van de kernstad vinden vaker dat de stad voldoende inspanningen doet om mensen bij het beleid te betrekken dan inwoners van de omliggende stadsdelen of de buurgemeenten.
 - Weer is er een grote groep neutralen of onbeslist.
- Een op drie van de respondenten vindt de informatie van de stad te ingewikkeld.
 - De groep neutralen of onbeslist is ook bij dit item groot.
- Best toegankelijke informatie wordt op papier verspreid of via het stadsmagazine bekend gemaakt. Digitaal volgt pas op de derde plaats.
 - Hier is wel een leeftijdseffect. De jongere leeftijdscategorieën geven aan dat digitale informatie de meest toegankelijke manier is.
- Bijna een kwart van de respondenten heeft deelgenomen aan een buurtactiviteit en iets meer dan 10% aan een informatievergadering.
 - Als voornaamste reden waarom men niet deelneemt wordt de beperking/aandoening vermeld, gevolgd door geen interesse en geen tijd.
 - Personen die minder belemmerd zijn door hun handicap nemen vaker deel aan buurtactiviteiten.
 - Mannen nemen vaker deel aan informatievergaderingen.
- Bijna 4 op de 10 is bereid mee te praten over de stad. De groep die daar niet toe bereid is, is ongeveer even groot.
 - Hoe meer men belemmerd is omwille van zijn/haar handicap hoe minder men bereid is om mee te praten.
- De groep die de eigen betrokkenheid bij de stad als neutraal evalueert of die er geen mening over heeft is erg groot (meer dan 50%).
- In vergelijking met de totale Gentse bevolking (op basis van de Stadsmonitor) beoordelen veel meer personen met een beperking de informatie vanuit de stad als onvoldoende.
 - Geeft 1 op 5 Gentenaars aan dat de informatie te ingewikkeld is, bij personen met een beperking is dat 1 op 3.
- De bereidheid om mee over de stad te praten bij personen met een beperking ligt heel wat lager dan bij de gemiddelde Gentenaar.

Hoofdstuk 4

Sociale participatie

In dit hoofdstuk zullen we het eerst hebben over de informele sociale contacten (bv: met familie, vrienden, kennissen en burens) van personen met een beperking:

- Hoe frequent hebben personen met een beperking sociale contacten?
- Krijgen zij de nodige ondersteuning om sociale contacten te onderhouden?
- In welke mate voelen personen met een beperking zich eenzaam of niet?
- Achten zij sociale contacten belangrijk en hoe tevreden zijn ze met de sociale contacten die ze hebben op dit moment?

In tweede instantie belichten we de mate waarin personen met een beperking aan vrijetijdsbesteding doen (deelname aan cultuur, sport, verenigingen):

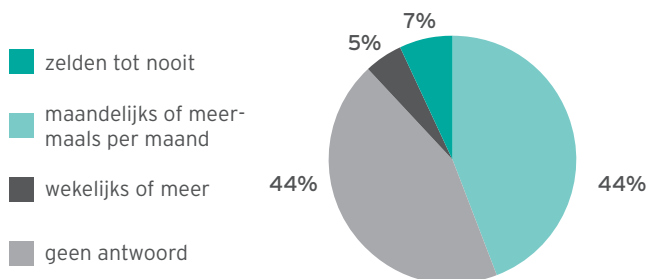
- Hoe vaak participeren personen met een beperking aan culturele-, ontspannings- en sportactiviteiten?
- Gaan zij wel eens op reis en hoe vaak doen ze daguitstappen?
- Hoe belangrijk zijn deze vrijetijdsactiviteiten voor hen en zijn ze tevreden over de manier waarop ze hun vrije tijd invullen?

4.1. Sociale contacten

4.1.1. Frequentie van sociale contacten

Om de frequentie van de sociale contacten in kaart te brengen kregen de respondenten volgende vragen voorgelegd: "Hoe vaak zie je bij je thuis of elders familie?", "... vrienden/kennissen?", "... burens". Op deze vragen kon men antwoorden met een schaal van 1 (nooit) tot 7 (dagelijks). Dus hoe hoger de score hoe frequenter men contact had met anderen. De drie vragen samen genomen geven een idee van de intensiteit waarmee personen met een beperking in Gent sociaal contact hebben. De antwoorden van de respondenten worden uitgedrukt in percentages. Deze vinden we weer in figuur 3.1. Hier zien we dat ongeveer 4 op 10 personen met een beperking minstens wekelijks contact heeft met familie, vrienden, kennissen of burens. Evenveel respondenten hebben maandelijks tot meermaals per maand contact terwijl 1 op 10 zelden tot nooit sociaal contact heeft.

Figuur 4.1 Frequentie van sociale contacten (familie, vrienden/kennissen en burens)

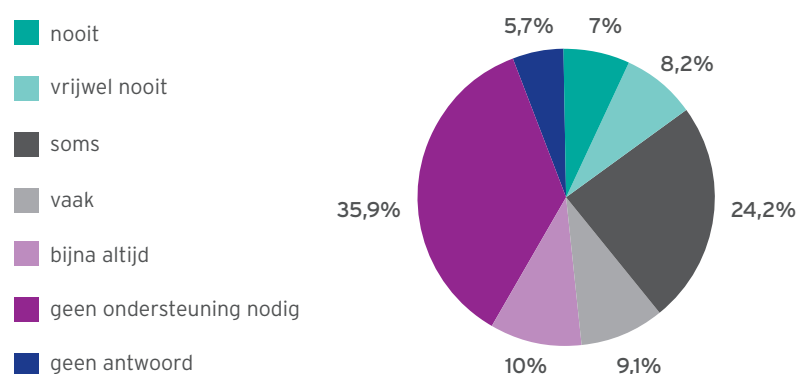
Vervolgens werd gezocht naar een mogelijke samenhang met de zes demografische kenmerken. Uit de bivariate analyse blijkt echter dat er weinig verbanden kunnen gevonden worden. Iets meer vrouwen (52%) dan mannen (42%) zouden minstens wekelijks contact hebben met familie, vrienden, kennissen en/of burens maar de verschillen zijn niet significant. Verwacht werd dat oudere personen met een beperking minder sociale contacten zouden hebben dan jongere personen met een beperking. Dat vinden we niet terug in onze resultaten. We zien wel dat respondenten tussen de 35 en 54 jaar oud iets minder frequent sociaal contact hebben dan respondenten die jonger of ouder zijn, maar ook deze verschillen zijn verwaarloosbaar.

Beschouwen we de samenhang van sociale contacten met de leefsituatie (alleenstaande, samenwonende, inwonende of andere) en de woonplaats (Gent of deelgemeente van Gent) of werksituatie (werkende, gepensioneerd, werkzoekende of inactief) van de respondenten dan blijkt geen van deze een rol te spelen. Ook de mate waarin de respondenten zich belemmerd voelen in hun dagelijkse bezigheden door hun ziekte, aandoening of handicap kan niet significant in relatie gebracht worden met de intensiteit waarmee personen met een beperking sociale contacten aangaan.

4.1.2. Mogelijkheden tot en ondersteuning/assistentie bij sociale contacten

Bij de vraag of ze voldoende mogelijkheden hebben voor contact met anderen (Figuur 4.2.) geeft 34% van de respondenten een negatieve respons.

Figuur 4.2 Ondersteuning en assistentie/hulpmiddelen voor sociale contacten

Voor het merendeel (25%) is dit te wijten aan hun ziekte, handicap of aandoening. Wanneer bevraagd wordt of personen ook voldoende ondersteuning of hulpmiddelen krijgen om sociale contacten te onderhouden, blijkt 36% daar geen behoefte aan te hebben, 24% krijgt soms ondersteuning terwijl 15% vrijwel nooit tot helemaal nooit hulp ontvangt

Tabel 4.1 Het verband tussen 'mogelijkheid tot contact' en 'krijgen van noodzakelijke ondersteuning'

Mogelijkheid tot contact	Krijgen van noodzakelijke ondersteuning					
	Nooit	Vrijwel nooit	Soms	Vaak	Bijna altijd	Geen nodig
ja	4%	1%	17%	11%	13%	53%
nee, vanwege ziekte...	11%	24%	44%	10%	6%	5%
neen, om andere redenen	22%	13%	30%	0%	4%	30%

Bovenstaande kruistabel toont aan dat de respondenten die aangeven onvoldoende mogelijkheden te hebben voor sociale contacten omwille van hun ziekte/beperking of handicap ook de grootste groep is die aangeeft bijkomende ondersteuning nodig te hebben maar weinig ondersteuning/assistentie of middelen krijgt. Van de 95% die aangeeft ondersteuning nodig te hebben zegt bijna 35% nooit tot vrijwel nooit de noodzakelijke ondersteuning te krijgen en nog eens 44% zou die soms krijgen.

De bivariate analyse toont een noemenswaardig verschil tussen personen met een beperking die inactief of werkloos zijn in vergelijking tot de personen met een beperking in loondienst of gepensioneerd ($\chi^2(df=6) = 15,88, p = 0.014$): ongeveer 8 op 10 personen in loondienst en 7 op 10 gepensioneerd geven aan voldoende mogelijkheden te hebben tot sociale contacten terwijl dit voor inactieve personen en personen die werkloos zijn slechts 5 op 10 is. De groep 'werklozen' is echter vrij klein waardoor we ook deze resultaten met enige voorzichtigheid dienen te interpreteren. Tenslotte vinden we wel een vrij sterk verband voor 'mate van belemmering' ($\chi^2(df=4) = 31,23, p < 0.001$): meer personen die zich in hun dagelijks functioneren voortdurend belemmerd voelen door hun beperking (48%) geven ook aan onvoldoende mogelijkheden te hebben tot sociale contacten dan personen die zich zelden (26%) of nooit (6%) belemmerd voelen.

Hangt de mate waarin men aangeeft voldoende ondersteuning en assistentie of hulpmiddelen te krijgen om sociale contacten te onderhouden samen met de kenmerken van personen met een beperking? Als we de respondenten die geen ondersteuning nodig hebben buiten beschouwing laten dan is er geen samenhang vast te stellen voor geslacht, leeftijd, woonplaats en mate van belemmering in dagelijkse bezigheden. Er zijn wel significante verschillen te vinden voor enerzijds de leefsituatie en anderzijds de werksituatie van de respondenten. Voor leefsituatie is er een effect voor drie van de vier categorieën ($F(3,139) = 5.86, p = 0.007$). Op basis van de gemiddelde scores, weergegeven in tabel 4.2, is te zien dat alleenwonende personen met een beperking (met of zonder kinderen) zich minder ondersteund voelen in hun sociale contacten dan personen met een beperking die samenwonen of ergens inwonen (bij familie, grootouders of tehuis). Voor de werksituatie is er een effect voor de vier categorieën ($F(3,139) = 7.07, p < 0.001$). Werklozen met een beperking krijgen in vergelijking tot werkenden, gepensioneerd en inactieven minder ondersteuning, assistentie of hulpmiddelen om sociale contacten te onderhouden (zie tabel 4.2)

Tabel 4.2 'ondersteuning/assistentie of hulpmiddelen krijgen' en 'leefsituatie' en 'werksituatie'

Ondersteuning/assistentie		
Leefsituatie	Gem.	SD
• alleenwonend	2.66	1.25
• samenwonend	3.36	1.28
• inwonend	3.46	1.08
• andere	3.22	0.53
<hr/>		
Werksituatie		
• werkende	3.18	1.15
• gepensioneerd	3.35	1.08
• werkzoekende	1.91	0.96
• inactief	3.27	1.19

4.1.3. Sociale (en emotionele) eenzaamheid

Om een meer verfijnd beeld te krijgen van de intermenselijke relaties werd onder andere een schaal opgenomen in de enquête die peilt naar de mate van eenzaamheid. Deze schaal is een samengevoegde schaal; de eerste 10 items zijn afkomstig van de 'De Jong Gierveld eenzaamheidsschaal' en de items 11 en 12 (zie tabel 4.3.) werden door het onderzoeksteam ontwikkeld. Vijf items, die positief werden geformuleerd (items 1, 5, 9, 10 & 12) meten sociale eenzaamheid. De zeven overige items die negatief geformuleerd werden (items 2, 3, 4, 6, 7, 8, 11) meten emotionele eenzaamheid. De respondenten konden zich uitspreken over elk van deze items door middel van een schaalscore van 1 (helemaal oneens) tot 5 (helemaal eens).

Op basis van de gemiddelde scores voor de positief geformuleerde items kunnen we stellen dat de respondenten vrij tevreden zijn met de sociale relaties die ze hebben. Op vier van de vijf items is de gemiddelde score hoger dan 3.50. Enkel voor item 5, waarbij gepeild wordt naar 'vertrouwen in personen, is de gemiddelde score iets lager (M = 3.18). Wat betreft de sociale eenzaamheid, dus de negatief geformuleerde items, zijn de resultaten minder eenduidig. Bij twee van de zeven items (7 & 8) is de gemiddelde score lager dan 2.50, wat hier dus een indicatie is van een eerder positieve attitude. De respondenten voelen zich kennelijk niet zo snel in de steek gelaten en ervaren ook niet zo sterk een leegte om hun heen. Waar ze zich iets minder positief over uitspreken, hoewel het gemiddelde nog altijd onder de 3.00 blijft, zijn de items 2 (missen van goede vrienden) en 4 (beperkte kennissenkring).

Tabel 4.3 Samengestelde schaal mate van eenzaamheid (gemiddelde en standaarddeviatie)

		M	SD
1	Er is altijd wel iemand in mijn omgeving bij wie ik met mijn dagelijkse probleempjes terecht kan.	3,87	1,34
2	Ik mis een echt goede vriend of vriendin.	2,77	1,62
3	Ik mis gezelligheid om mij heen.	2,58	1,52
4	Ik vind mijn kennissenkring te beperkt.	2,82	1,5
5	Ik ken veel personen op wie ik volledig kan vertrouwen.	3,18	1,45
6	Ik mis personen om mij heen.	2,51	1,48
7	Ik voel mij vaak in de steek gelaten.	2,25	1,43
8	Ik ervaar een leegte om mij heen.	2,42	1,49
9	Er zijn genoeg personen op wie ik in geval van narigheid kan terugvallen.	3,67	1,27
10	Er zijn voldoende personen met wie ik mij verbonden voel.	3,60	1,36
11	Mijn gezondheid beperkt mij vaak in mijn sociale activiteiten (vb. op bezoek gaan).	3,00	1,64
12	Ik kan het goed vinden met mijn burens.	3,60	1,3

Om uitspraken te kunnen doen over de mate van eenzaamheid van personen met een beperking werd gekozen om de scores te categoriseren zoals aangegeven in de handleiding van De Jong Gierveld & van Tilburg (2011). In een eerste stap werden de schaalscores dichotoom gemaakt. Het niet instemmen met de positief geformuleerde uitspraken en het instemmen met de negatief geformuleerde uitspraken werd indicatief geacht voor het ervaren van eenzaamheid en kregen de code 1. De overige scores kregen de code 0. In een tweede stap werd het antwoord op de 12 items samengeteld en dit leverde een schaalscore op die van 0 tot 12 loopt. Hoe hoger de score hoe eenzamer men is. In een derde en laatste stap werd de totale eenzaamheidsscore nader ingedeeld in vier categorieën: niet eenzaam (0-3), matig eenzaam (4-8), sterke eenzaamheid (9-10), zeer sterke eenzaamheid (11-12).

Van het totaal aantal respondenten dat op elk van de 12 items een score gaf (n = 189) zien we dat ongeveer 36% geen eenzaamheid ervaart, terwijl 23% zich sterk tot zeer sterk eenzaam voelt. De meerderheid van de personen met een beperking in het Gentse voelt zich matig eenzaam (41%).

Uit de bivariate analyses blijkt dat er een samenhang is - hoewel niet statistisch significant, kunnen we wel van een 'statistische trend' spreken ($X^2(df=1) = 7.19, p = 0.066$) - van 'totale eenzaamheid' met het 'al dan niet in de stad wonen'. Meer personen met een beperking die in de kernstad wonen voelen zich sterk tot zeer sterk eenzaam (27%) dan personen met een beperking die in een deelgemeente wonen (16%). We zien ook dat meer respondenten tussen de 35 en 54 jaar (32%) zich sterk tot zeer sterk eenzaam voelen dan respondenten die jonger zijn dan 35 jaar (16%) of ouder zijn dan 55 jaar (21%), maar de verschillen zijn niet significant. Beschouwen we de samenhang van 'totale eenzaamheid' met de 'leefsituatie' en 'werksituatie' van personen met een beperking dan zien we vooral dat personen die alleen wonen (met of zonder kinderen) en personen die werkloos zijn meer kans hebben om zich sterk tot zeer sterk eenzaam te voelen (zie tabel 4.4). Omwille van het groot aantal categorieën en omdat 25% van de cellen een 'expected count' heeft dat lager is dan 5, zullen de resultaten niet verder geïnterpreteerd worden. Verder werd geen relatie gevonden voor 'geslacht' noch voor 'mate van belemmering'.

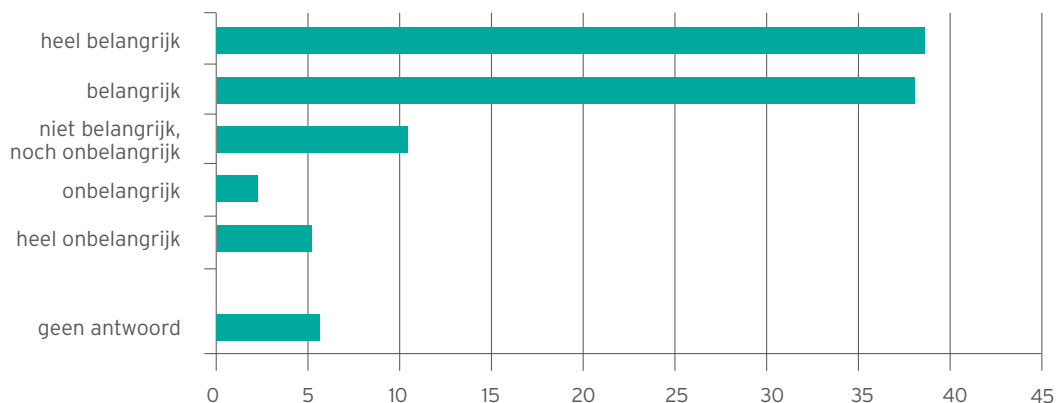
Tabel 4.4 Samenhang 'eenzaamheid' en 'leefsituatie'

	Niet eenzaam	Matig eenzaam	Sterk eenzaam	Zeer sterk eenzaam
Leefsituatie				
• alleenwonend	23,1%	38,5%	21,5%	16,9%
• samenwonend	50,7%	33,3%	8,0%	8,0%
• inwonend	45,2%	48,4%	0,0%	6,5%
• andere	13,3%	80,0%	6,7%	0,0%
$(X^2(df=9) = 32.8, p < 0.001)$ 4 cellen expected count < 5				
Werksituatie				
• werkende	47,3%	34,5%	7,3%	10,9%
• gepensioneerd	45,2%	41,9%	9,7%	3,2%
• werkzoekende	5,0%	50,0%	30,0%	15,0%
• inactief	34,2%	41,8%	11,4%	12,7%
$(X^2(df=9) = 17.73, p = 0.039)$ 4 cellen expected count < 5				

4.1.4. Belangrijkheid en tevredenheid sociale contacten

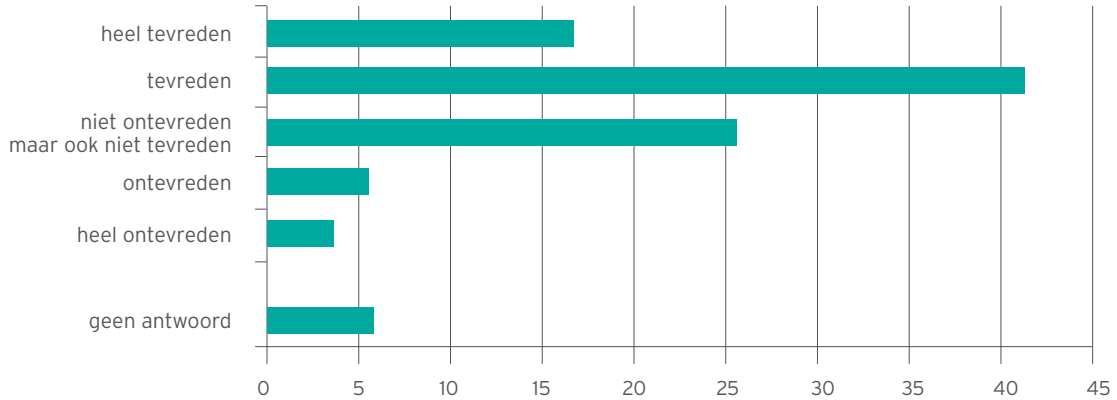
Zoals eerder aangegeven werd ook voor het domein sociale participatie gepeild naar de mate van tevredenheid en belangrijkheid, en dit met behulp van een vijfpuntenschaal. Op basis van de onderstaande figuur alsook een gemiddelde score van 4.08 (sd = 1.05) kunnen we stellen dat de overgrote meerderheid van personen met een beperking in Gent veel belang hecht aan het hebben van sociale contacten.

Figuur 4.3 Belangrijkheid van sociale contacten (%)

Wanneer we peilen naar de tevredenheid van de respondenten over de contacten die ze hebben met andere personen zien we opnieuw een vrij positief beeld. De gemiddelde waarde is hier iets lager (gem = 3,67, sd = 0,97) maar ligt toch nog aanzienlijk boven de neutrale waarde.

Figuur 4.4 Tevredenheid met sociale contacten (%)

Bivariate analyses leveren weinig significante resultaten op. Voor belangrijkheid van sociale contacten vinden we een verband voor leeftijd en werksituatie. Voor leeftijd is er een effect voor de drie categorieën ($F(2, 234) = 6.77, p = 0.001$): personen met een beperking jonger dan 35 jaar scoren gemiddeld hoger (gem. = 4.37, sd = 0.89) en achten het hebben van sociale contacten iets belangrijker dan personen tussen de 35 en 54 jaar (gem. = 3.94, sd = 1.14) en personen ouder dan 55 jaar (gem. 3.80, 1.09). Voor werksituatie zien we een significant effect voor drie van de vier categorieën ($F(3, 228) = 3.40, p = 0.019$): gepensioneerden met een beperking scoren gemiddeld iets lager (gem. = 3.65, sd = 1.78) dan personen met een beperking die werken (gem. = 4.21, sd = 1.05) en personen met een beperking die inactief zijn (gem. = 4.19, sd = 0.97). Inzake tevredenheid met sociale contacten zijn er geen significante verbanden gevonden.

4.2. Vrijtijdsbesteding

De vrijetijdsbesteding van personen met een beperking in Gent wordt in deze studie op verschillende manieren bevroegd. Er zijn vragen die peilen naar de mate waarin respondenten het afgelopen jaar hebben deelgenomen aan culturele activiteiten, sportactiviteiten, ontspannende activiteiten, daguitstappen, en of zij al dan niet op reis zijn geweest of lid waren van een vereniging.

4.2.1. Cultuurparticipatie

Om cultuurparticipatie in beeld te brengen, wordt gevraagd hoe vaak de respondenten het voorbije jaar aan culturele activiteit hebben deelgenomen. Het gaat meer bepaald om het bijwonen van een podiumvoorstelling (ballet-, dans-, toneelvoorstelling of concert) of om een bezoek aan een museum, een bibliotheek of een bioscoop.

Ongeveer 24% van de respondenten heeft het jaar voorafgaand aan de bevraging geen enkele keer deelgenomen aan culturele activiteiten. Het merendeel (55%) van de respondenten nam 1 tot 6 keer deel aan dergelijke activiteiten.

Verdere analyses maakt duidelijk dat bepaalde groepen met een beperking beduidend minder participeren (zie tabel 4.5). De cultuurparticipatie ligt bijvoorbeeld significant lager voor oudere personen met een beperking, personen die in de stad Gent wonen, werkzoekenden, en personen die omwille van hun beperking voortdurend belemmerd worden in hun dagdagelijkse activiteiten.

Tabel 4.5 Deelname aan ontspannende activiteiten de afgelopen 12 maanden

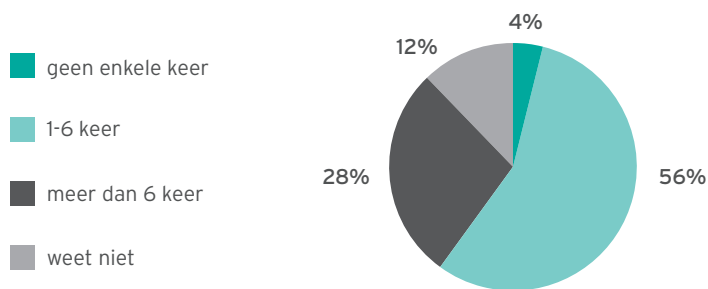
	Geen enkele keer	1 tot 6 keer	Meer dan 6 keer
Leeftijd			
• jonger dan 35	18%	61%	21%
• 35 - 54	28%	65%	7%
• 55-plus	38%	50%	13%
($X^2(df=4) = 12.89, p = 0.012$)			
Woonplaats			
• Gent	32%	50%	18%
• deelgemeente Gent	21%	69%	10%
($X^2(df=2) = 8.22, p = 0.016$)			
Werksituatie			
• werkende	7%	76%	17%
• gepensioneerd	35%	51%	14%
• werkzoekende	50%	46%	4%
• inactief	27%	58%	15%
($X^2(df=9) = 17.73, p = 0.039$) 4 cellen expected count < 5			
Mate van belemmering			
• zelden of niet	11%	56%	33%
• af en toe	16%	67%	16%
• voortdurend	33%	53%	14%
($X^2(df=9) = 17.73, p = 0.039$) 4 cellen expected count < 5			

4.2.2. Deelname aan ontspannende activiteiten

Om deelname aan ontspannende activiteiten in beeld te brengen wordt gevraagd hoe vaak personen met een beperking het afgelopen jaar één of meerdere van volgende zaken hebben bezocht: een café, een restaurant, een braderie, een rommelmarkt, een park, een speeltuin/-plein, een lokaal dienstencentrum, een buurtcentrum of een park- of pleinevenement of zomerfestival.

Deelname aan ontspannende activiteiten is voor personen met een beperking duidelijk een iets meer haalbare kaart want slechts 4% van de totale groep respondenten heeft geen enkele keer één van de bovenstaande zaken bezocht (Figuur 4.5).

Figuur 4.5 Deelname aan ontspannende activiteiten de afgelopen 12 maanden

De bivariate analyses tonen een significant verband voor deelname aan ontspannende activiteiten en leeftijd, geslacht en mate van belemmering (zie tabel 4.6). Al zijn ook hier een aantal cellen beperkt in aantal, het zijn voornamelijk vrouwen, mensen ouder dan 55 jaar, en personen die voortdurend belemmerd zijn in hun dagelijks functioneren die het minst vaak deelnemen aan ontspannende activiteiten.

Tabel 4.6 Deelname aan ontspannende activiteiten de afgelopen 12 maanden

	Geen enkele keer	1 tot 6 keer	Meer dan 6 keer
Leeftijd			
• jonger dan 35	4%	55%	41%
• 35 - 54	3%	67%	30%
• 55-plus	9%	74%	17%
($X^2(df=4) = 11.15, p = 0.025$) 3 cellen expected count < 5			
Geslacht			
• man	4%	58%	38%
• vrouw	6%	72%	22%
($X^2(df=2) = 6.23, p = 0.044$) 1 cel expected count < 5			
Mate van belemmering			
• zelden of niet	0%	35%	65%
• af en toe	0%	56%	44%
• voortdurend	10%	70%	20%
($X^2(df=4) = 25.35, p < 0.001$) 2 cellen expected count < 5			

4.2.3. Reizen en daguitstappen

Op de vraag of ze de afgelopen 12 maanden een meerdaagse reis hebben gemaakt, antwoordt ongeveer 6 op de 10 respondenten 'ja'. Evenveel respondenten geven aan dat ze dit belangrijk tot zeer belangrijk vinden. Op basis van de onderstaande kruistabel is wel duidelijk te zien dat ongeveer 44% van de respondenten die niet op reis is geweest het afgelopen jaar, dit wel belangrijk vindt.

Tabel 4.7 Maken van reis x mate van belangrijkheid

Mate van belangrijkheid reis	Reis gemaakt?	
	ja	nee
• heel onbelangrijk	5%	10%
• onbelangrijk	3%	22%
• noch belangrijk, noch onbelangrijk	6%	24%
• belangrijk	39%	31%
• heel belangrijk	47%	13%

De bivariate analyses tonen verder geen samenhang voor geslacht, leeftijd en woonplaats maar wel voor leefsituatie, werksituatie en 'mate van belemmering'. Beduidend meer personen met een beperking die alleen wonen (met of zonder kinderen), werkzoekende zijn of die omwille van hun beperking voortdurend belemmerd worden in hun dagdagelijkse activiteiten, gaan nooit op reis (zie tabel 4.8).

Tabel 4.8 Meerdaagse reis x werksituatie, leefsituatie en mate van belemmering

Werksituatie	Meerdaagse reis	
	Ja	neen
• werkende	78%	22%
• gepensioneerd	56%	44%
• werkzoekende	12%	88%
• inactief	59%	51%

($X^2(df=3) = 30.84, p < 0.001$)

Leefsituatie	Meerdaagse reis	
	Ja	neen
• alleenwonend	39%	61%
• samenwonend	72%	28%
• inwonend	55%	45%
• andere	67%	33%

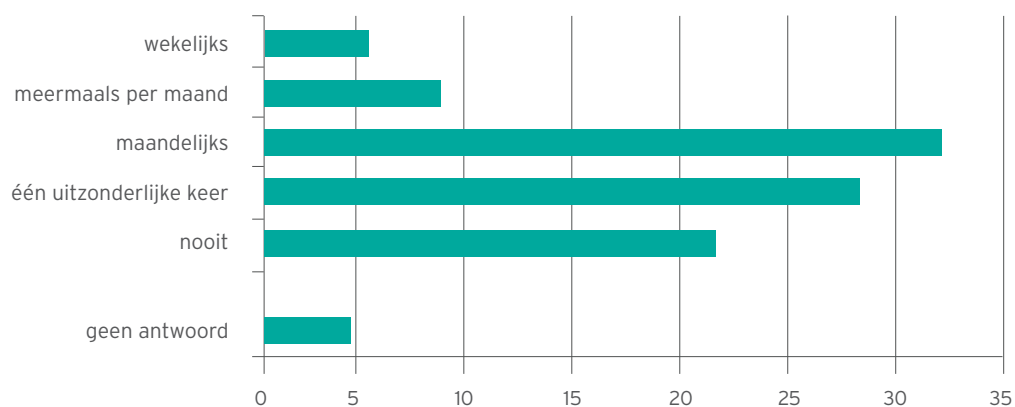
($X^2(df=3) = 19.64, p < 0.001$)count < 5

Mate van belemmering	Meerdaagse reis	
	Ja	neen
• zelden of niet	89%	11%
• af en toe	62%	28%
• voortdurend	54%	46%

($X^2(df=2) = 8.45, p = 0.015$)ted count < 5

Betreffende de vraag hoe vaak personen met een beperking een daguitstap doen blijkt ongeveer de helft van de respondenten dit nooit tot één uitzonderlijke keer per jaar te doen (Figuur 4.6). De overige respondenten gaan minstens maandelijks op daguitstap.

Figuur 4.6 Frequentie van daguitstappen de voorbije 12 maanden (%)

De mate waarin personen met een beperking daguitstappen belangrijk vinden (tabel 4.9) blijkt positief te correleren met de frequentie van daguitstappen het voorbije jaar ($r = .628$; $p < 0.001$). In onderstaande kruistabel is te zien dat de meerderheid van de respondenten die nooit op daguitstap gaan, dit ook niet zo belangrijk vinden. Anderzijds, voor 50% van diegenen die één uitzonderlijk keer op daguitstap gaan is dit wel belangrijk.

Tabel 4.9 Frequentie van daguitstappen x mate van belangrijkheid

Mate van belangrijkheid	nooit	1 keer	maandelijks	Meermaals per maand	wekelijks
• heel onbelangrijk	29%	10%	1%	0%	0%
• onbelangrijk	20%	11%	3%	0%	0%
• noch belangrijk, noch onbelangrijk	35%	29%	19%	0%	0%
• belangrijk	12%	47%	41%	41%	39%
• heel belangrijk	4%	3%	37%	59%	62%

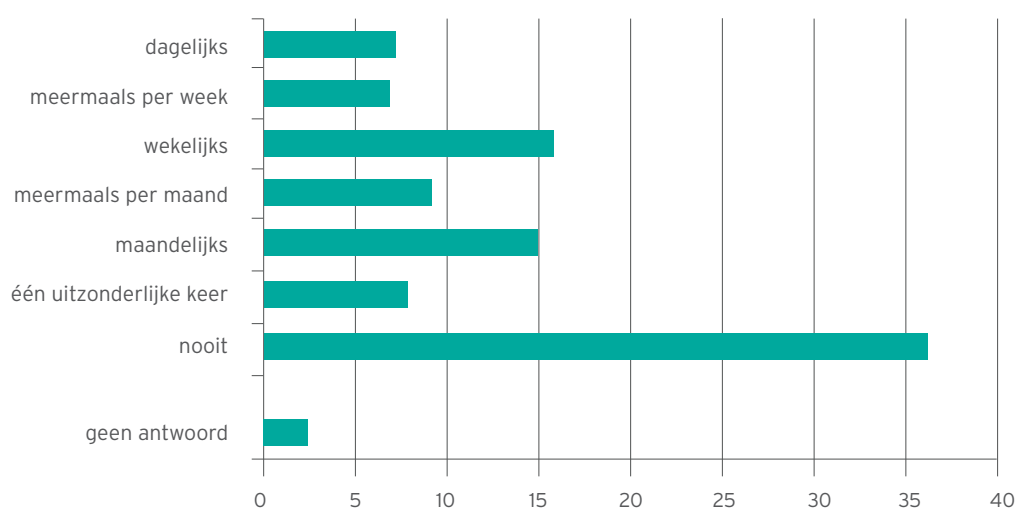
Wanneer we de samenhang met de zes variabelen bekijken dan vinden we opnieuw een significante verband voor werksituatie, leefsituatie en 'mate van belemmering'. Voor werksituatie is er een effect voor de vier categorieën ($F(3, 233) = 10.16$, $p < 0.001$): respondenten die werkzoekende zijn scoren gemiddeld lager (gem. = 1.73, sd = 0.79) dan gepensioneerden (gem. = 2.12, sd = 0.90), inactieven (gem. = 2.47, sd = 1.11) en werkenden (gem. = 2.96, sd = 1.07). Inzake leefsituatie is er een effect voor twee van de vier categorieën ($F(3, 231) = 10.16$, $p < 0.001$): personen met een beperking die alleen wonen (met of zonder kinderen) scoren gemiddeld lager (gem. = 2.22, sd = 1.20) dan personen met een beperking die samenwonen (met of zonder kinderen) (gem. = 2.66, sd = 1.13). Tenslotte, personen die ten gevolge van hun beperking voortdurend belemmeringen ervaren tijdens dagdagelijkse bezigheden scoren significant lager (gem. = 2.29, sd = 1.00) dan personen die af en toe (gem. = 2.60, sd = 1.09) of zelden of nooit (gem. = 3.65, sd = 1.25) belemmeringen ervaren.

4.2.4. Deelname aan sportactiviteiten

Om deelname aan sportactiviteiten in kaart te brengen kregen de respondenten volgende vraag voorgeschoteld: 'Hoe vaak heb je de voorbije 12 maanden actief aan sport of beweging gedaan? Onder actief sporten verstaan we activiteiten die min 20 minuten duren (zoals zwemmen, fietsen, wandelen, voetballen, dansen ...) niet kaarten, biljarten, schaken.'

Op deze vragen kon men antwoorden met een schaalscore van 1 (nooit) tot 7 (dagelijks). Dus hoe hoger de score hoe frequenter men aan sport deed. De antwoorden van de respondenten worden uitgedrukt in percentages. Deze vinden we weer in figuur 4.7. Hier zien we dat ongeveer 4 op 10 personen met een beperking nooit aan sport doen terwijl 3 op 10 minstens wekelijks een actieve sport beoefent.

Figuur 4.7 Mate van deelname aan sportactiviteiten (%)

Voor ongeveer 51% van de respondenten is sporten niet zo belangrijk. Dit valt vooral op binnen de groep respondenten die zelden of nooit gaat sporten (zie onderstaande kruistabel).

Tabel 4.10 Frequentie deelname aan sportactiviteiten x mate van belangrijkheid

Mate van belangrijkheid	Zelden tot nooit	Maandelijks tot meermaals per maand	Minstens wekelijks
• heel onbelangrijk	16%	3%	4%
• onbelangrijk	33%	5%	10%
• noch belangrijk, noch onbelangrijk	32%	31%	9%
• belangrijk	16%	45%	40%
• heel belangrijk	3%	16%	37%

Het is weinig verwonderlijk dat sporten sterk samenhangt met leeftijd en de mate waarin men zich omwille van de beperking belemmerd voelt in het dagelijks functioneren (Tabel 4.11). Respondenten die jonger zijn dan 35 jaar sporten vaker dan oudere respondenten. Bij diegenen die door hun beperking niet gehinderd worden in het dagelijks functioneren, sport 6 op de 10 minstens wekelijks. Bij personen met een beperking die voortdurend hinder ondervinden, sport minder dan 3 op de 10 minstens wekelijks. Opvallend is dat de groep personen met een beperking die af en toe hinder ondervinden minder frequent gaan sporten dan personen die zich voortdurend gehinderd voelen.

Ook naargelang de werk- en leefsituatie varieert de sportdeelname. De participatie ligt significant lager bij personen met een beperking die alleen- of samenwonen (met of zonder kinderen) en bij diegenen die gepensioneerd zijn.

Tabel 4.11 Deelname aan sportactiviteiten x leeftijd, werk- en leefsituatie en mate van belemmering

	Nooit tot één uitzonderlijke keer	Maandelijks tot meermaals per maand	Minstens wekelijks
Leeftijd			
• jonger dan 35	31%	31%	38%
• 35 - 54	49%	30%	21%
• 55-plus	67%	10%	23%
($X^2(df=4) = 24.36, p < 0.001$)			
Leefsituatie			
• alleenwonend	51%	13%	36%
• samenwonend	48%	33%	19%
• inwonend	33%	28%	40%
• andere	41%	24%	35%
($X^2(df=6) = 15.53, p = 0.016$) 2 cellen expected count < 5			
Werksituatie			
• werkende	29%	42%	29%
• gepensioneerd	60%	12%	28%
• werkzoekende	39%	18%	48%
• inactief	50%	24%	26%
($X^2(df=6) = 20.83, p = 0.002$)			
Mate van belemmering			
• zelden of niet	6%	35%	59%
• af en toe	36%	42%	22%
• voortdurend	55%	17%	28%
($X^2(df=4) = 28.08, p < 0.001$) 2 cellen expected count < 5			

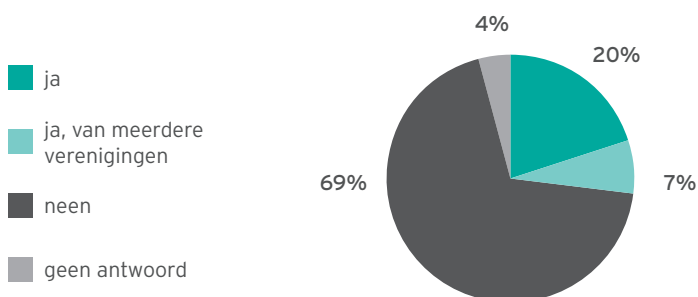
4.2.5. Deelname aan verenigingsleven

Met behulp van volgende vraag werd gepeild naar actief lidmaatschap in het verenigingsleven: "Ben je lid van vereniging(en)/club(s) (bv. Sportclub, natuurvereniging, theaterclub, politieke vereniging, buurtcomité, ...)?" Mogelijke antwoorden waren:

- 1 Ja, ik ben lid van één vereniging/club
- 2 Ja, ik ben lid van meerdere verenigingen/clubs
- 3 Neen, ik ben geen lid van een vereniging/club

Slechts 3 op de 10 respondenten is actief lid van minstens één vereniging/club (Figuur 4.8) en evenveel respondenten achten dit ook belangrijk tot heel belangrijk.

Figuur 4.8 Participatie aan verenigingsleven

Wanneer we deze samenhang in een kruistabel bekijken dan blijkt 92% van de mensen die aangeeft geen lid te zijn van een vereniging dit ook niet echt belangrijk te vinden (tabel 4.11).

Tabel 4.12 Lid van vereniging x mate van belangrijkheid

Mate van belangrijkheid	Lid van verenigingen		
	ja	ja, meerdere	neen
• heel onbelangrijk	4%	0%	22%
• onbelangrijk	4%	0%	43%
• noch belangrijk, noch onbelangrijk	18%	0%	27%
• belangrijk	38%	50%	7%
• heel belangrijk	36%	50%	1%

De bivariate resultaten tonen dat het aandeel dat wel lid is van een vereniging het hoogst ligt bij personen met een beperking die in de deelgemeenten van Gent wonen (tabel 4.12). Er werden verder geen significante verbanden aangetoond.

Tabel 4.13 Actief lid van vereniging/club x woonplaats

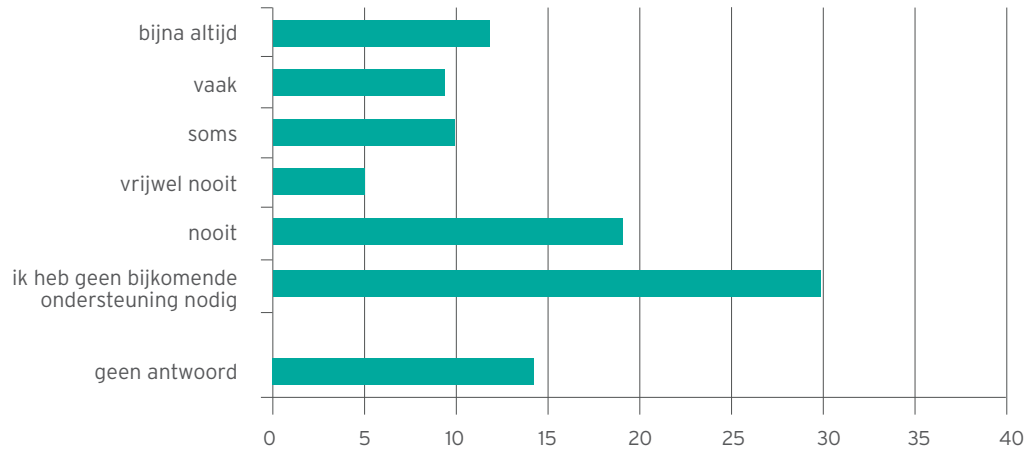
Woonplaats	Actief lid van vereniging		
	ja	ja, van meerdere	neen
• Gent	12%	9%	79%
• deelgemeente	30%	6%	64%

($X^2(df=2) = 12.92, p = 0.002$)

4.2.6. Ondersteuning/assistentie of hulpmiddelen bij vrijetijdsbestedingen

Bij de vraag of personen ook voldoende ondersteuning/assistentie of hulpmiddelen krijgen tijdens bovenvermelde vrijetijdsbestedingen, blijkt 30% daar geen behoefte aan te hebben, 10% krijgt soms ondersteuning terwijl 24% vrijwel nooit tot helemaal nooit hulp ontvangt (Figuur 4.9).

Figuur 4.9 Ondersteuning/assistentie en hulpmiddelen tijdens vrijetijdsbestedingen (%)

Als we de respondenten die geen ondersteuning nodig hebben buiten beschouwing laten en de samenhang met de zes variabelen bekijken dan zien we significante verschillen voor leef- en werksituatie en woonplaats. Bij leefsituatie is er een effect voor twee van de vier categorieën ($F(3,133) = 4.31, p = 0.006$): op basis van de gemiddelde scores, weergegeven in tabel 4.14, kunnen we zien dat personen met een beperking die alleen wonen (met of zonder kinderen) zich minder ondersteund voelen in hun vrijetijdsbesteding in vergelijking tot de personen die ergens inwonen (bij familie, grootouders of tehuis). Voor de werksituatie is er een effect voor drie van de vier categorieën ($F(3,133) = 10.44, p = 0.004$). Werkzoekende personen met een beperking krijgen in vergelijking tot gepensioneerden en inactieven minder ondersteuning, assistentie of hulpmiddelen om aan vrijetijdsbesteding te kunnen doen. Wat het significante resultaat voor woonplaats betreft ($t(138) = 3.02, p = 0.003$) zien we dat personen die in de stad wonen gemiddeld lager scoren in vergelijking tot de personen die in de deelgemeenten van Gent wonen.

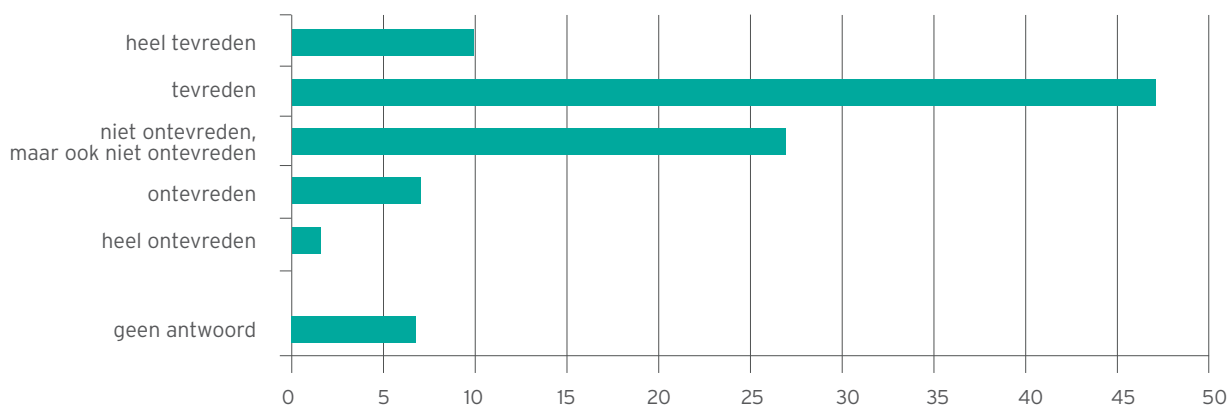
Tabel 4.14 'Ondersteuning/assistentie of hulpmiddelen vrijetijd x 'leef-' en 'werksituatie' en 'woonplaats'

Ondersteuning/assistentie		
Leefsituatie	Gem.	SD
• alleenwonend	2.66	1.25
• samenwonend	3.36	1.28
• inwonend	3.46	1.08
• andere	3.22	0.53
Werksituatie		
• werkende	3.18	1.15
• gepensioneerd	3.35	1.08
• werkzoekende	1.91	0.96
• inactief	3.27	1.19
Woonplaats		
• Gent	2.42	1.63
• deelgemeente	3.20	1.42

4.2.7. Tevredenheid met vrijetijdsbesteding

Om de subjectieve beleving van personen omtrent hun vrijetijd in kaart te brengen werd volgende vraag gesteld: "Hoe tevreden ben je over de manier waarop je je vrijetijd besteedt?" De gemiddelde waarde (gem = 3,62, sd = 0.84) toont aan dat de meeste respondenten over het algemeen wel vrij tevreden zijn over hun vrijetijdsbestedingen.

Figuur 4.10 Ondersteuning/assistentie en middelen tijdens vrijetijdsbestedingen (%)

Bivariate analyses leveren weinig significante resultaten op. We vinden wel een klein verband voor werksituatie en mate van belemmering. Voor werksituatie is er een effect voor drie van de vier categorieën ($F(3, 133) = 4.50, p = 0.004$): personen met een beperking die werkzoekende zijn scoren gemiddeld lager (gem. = 1.81, sd = 1.44) en zijn dus minder tevreden over de invulling van hun vrijetijd in vergelijking tot personen met een beperking die ofwel inactief zijn (gem. = 2.97, sd = 1.59) ofwel gepensioneerd zijn (gem. = 3.44, sd = 1.43). Bij 'mate van belemmering' zien we een significant effect voor de drie categorieën ($F(2, 200) = 11.48, p < 0.001$): personen met een beperking die voortdurend hinder ondervinden in hun dagelijks functioneren scoren gemiddeld ietsje lager (gem. = 3.42, sd = 0.79) dan personen die af en toe (gem. = 3.85, sd = 0.81) of zelden of nooit (gem. = 4.20, sd = 0.68) hinder ondervinden.

4.3. Besluit

In dit besluit worden eerst een aantal opvallende resultaten nog eens kort op een rijtje gezet. Nadien volgen een aantal aanbevelingen.

4.3.1. Sociale contacten

- Slechts 4 op de 10 respondenten heeft minstens wekelijks contact met familie, vrienden of burens;
- 35% van de respondenten heeft onvoldoende mogelijkheden om sociale contact te hebben en bij 25% is dit omwille van hun ziekte/aandoening of handicap;
- 39% van de respondenten krijgt slechts soms tot nooit de nodige ondersteuning/assistentie of hulpmiddelen om sociale contacten te onderhouden;
 - Dit blijkt voornamelijk de groep mensen te zijn die onvoldoende mogelijkheden hebben tot sociaal contact omwille van hun ziekte/aandoening of handicap;
- 23% van de respondenten voelt een sterke tot heel sterke eenzaamheid terwijl 41% zich matig eenzaam voelt;
- Meer dan 70% vindt sociale contacten belangrijk maar slechts 59% is momenteel tevreden.

Ook binnen de groep personen met een beperking in Gent blijken op vlak van sociale contacten grote verschillen te bestaan. Het is heel opvallend dat er op heel wat vragen binnen dit domein, significante effecten zijn voor werksituatie, leefsituatie:

- Personen met een beperking die alleen wonen (met of zonder kinderen) scoren in vergelijking tot diegenen met een beperking die samenwonen (met of zonder kinderen), inwonen (ouders, grootouders, vrienden,...) of ergens anders (tehuis, woonzorgcentra, ...) wonen significant lager voor:
 - mate van ondersteuning/assistentie en hulpmiddelen die ze krijgen
 - eenzaamheid
- Personen met een beperking die werkzoekende zijn scoren in vergelijking tot diegenen die werken, gepensioneerd zijn of inactief zijn significant lager voor:
 - mogelijkheid hebben om sociale contacten te hebben
 - mate van ondersteuning/assistentie en hulpmiddelen die ze krijgen
 - eenzaamheid

4.3.2. Vrijtijdsbesteding

- 24% van de respondenten heeft het afgelopen jaar geen enkele keer deelgenomen aan culturele activiteiten.
- 4 op de 10 respondenten is het afgelopen jaar niet op reis geweest en 44% daarvan vindt dit eigenlijk wel belangrijk.
- ongeveer 50% van de respondenten deed het afgelopen jaar nooit tot één uitzonderlijke keer een daguitstap. Voor 50% van diegenen die één uitzonderlijk keer op daguitstap gingen is dit wel belangrijk.
- Ongeveer 4 op 10 personen met een beperking doet nooit aan sport maar voor het merendeel van hen die nooit of zelden sporten is dit ook niet zo belangrijk.
- 7 op de 10 respondenten is geen lid van een vereniging of club maar voor 92% van hen is dit ook niet zo belangrijk.
- 24% van de respondenten geeft aan vrijwel nooit tot nooit ondersteuning/assistentie of hulpmiddelen te krijgen.
- Ongeveer 56% is tevreden over de manier waarop ze hun vrijetijd besteden.

Ook voor dit domein blijken er binnen de groep personen met een beperking in Gent grote verschillen te zijn.

- Personen met een beperking die alleen wonen (met of zonder kinderen) scoren in vergelijking tot diegenen met een beperking die samenwonen (met of zonder kinderen), inwonen (ouders, grootouders, vrienden,...) of ergens anders (tehuis, woonzorgcentra, ...) wonen significant lager voor:
 - cultuurparticipatie
 - meerdaagse reizen
 - daguitstappen doen
 - sporten
 - mate van ondersteuning/assistentie en hulpmiddelen die ze krijgen

- Personen met een beperking die werkzoekende zijn scoren in vergelijking tot diegenen die werken, gepensioneerd zijn of inactief zijn significant lager voor:
 - cultuurparticipatie
 - meerdaagse reizen
 - daguitstappen doen
 - mate van ondersteuning/assistentie en hulpmiddelen die ze krijgen
 - tevredenheid over de wijze waarop ze hun vrijetijd besteden

- Personen die zich omwille van hun ziekte/aandoening of handicap voortdurend belemmerd voelen in hun dagelijks functioneren scoren in vergelijking tot diegenen die af en toe of diegenen die zich zelden of nooit belemmerd voelen, significant lager voor:
 - cultuurparticipatie
 - deelname aan ontspanningsactiviteiten
 - meerdaagse reizen
 - daguitstappen doen
 - sporten
 - tevredenheid over de wijze waarop ze hun vrijetijd besteden

Nog een noemenswaardig significant verband werd gevonden voor de woonplaats.

- Personen met een beperking die in de stad Gent wonen scoren significant lager dan mensen die in de deelgemeenten wonen voor:
 - cultuurparticipatie
 - deelname aan verenigingsleven
 - tevredenheid over de wijze waarop ze hun vrijetijd besteden

Hoofdstuk 5

Inclusie

In onderstaande delen wordt kort ingegaan op de bevindingen met betrekking tot wonen, werken en dagbesteding. Elk deel vangt aan met een omschrijving van de algemene bevindingen; erna worden een aantal resultaten van bivariate analyses gepresenteerd. Volgende variabelen werden hierbij betrokken: geslacht, leeftijdscategorie, mate waarin personen belemmerd worden in hun dagelijkse bezigheden door ziekte, aandoening of handicap, en de woonplaats (Gent of deelgemeente). Hiertoe worden kruistabellen gebruikt waarbij ervoor gekozen is enkel statistisch significante resultaten (a.d.h.v. Chi kwadraat toets) te rapporteren. Gezien de beperkte steekproefgrootte zijn, bij verschillende kruistabellen, niet alle cellen even goed 'gevuld' (n kleiner dan 5). Het is dan ook belangrijk deze resultaten met de nodige voorzichtigheid te interpreteren.

5.1. Wonen

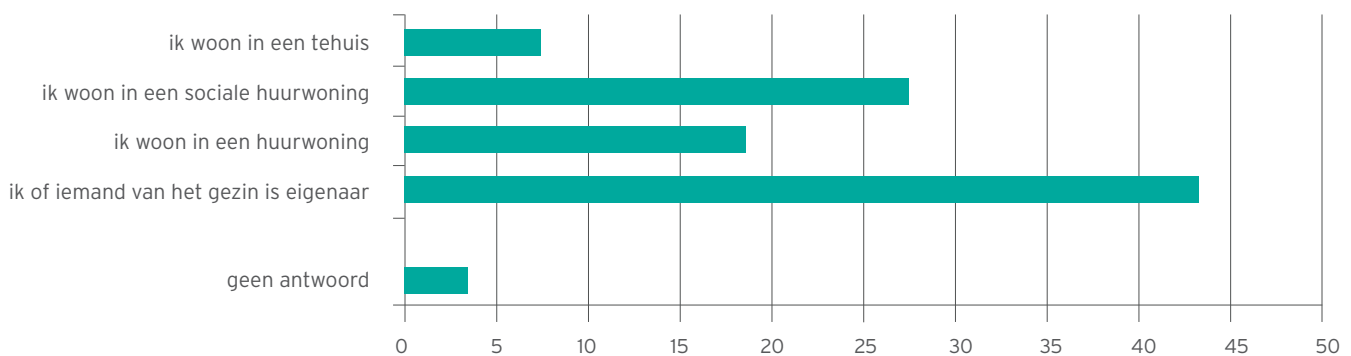
In dit hoofdstuk zullen we het eerst hebben over het domein wonen:

- Hoe wonen mensen met een beperking?
- Kunnen zij zelf bepalen waar ze wonen en is hun woning aangepast aan hun noden/mogelijkheden?
- Zijn zij tevreden met hun huidige woonsituatie?

5.1.1. Soort woonst, leefsituatie en staat van de woning

Met betrekking tot het domein "wonen" zijn er zes vragen in de vragenlijst opgenomen. De eerste vraag peilt naar de mate waarin personen met een beperking in Gent in een eigendom van zichzelf of van het gezin wonen, waaruit blijkt dat 48% van de Gentenaars met een beperking in een (sociale) huurwoning woont en 44% in een eigen woning of een woning van het gezin (zie Figuur 5.1).

Figuur 5.1 Woont de persoon in een eigendom van zichzelf of het gezin ? (n=243)

Iets meer dan de helft (52%) van de respondenten woont samen met partner en/of kinderen; 29% woont zelfstandig; en de overige personen geven volgende woonvormen aan: beschermd wonen (5%), begeleid wonen (7%), geïntegreerd wonen (2%), tehuis voor werkenden (2%) en tehuis voor niet-werkenden (4%).

Wat de staat van de woning betreft geeft 73% van de respondenten aan dat dit goed tot zeer goed is; bij 14% is de staat van de woning niet slecht, maar ook niet goed; en bij 13% is de staat van de woning slecht tot heel slecht.

Vervolgens werd gepeild naar een mogelijke samenhang van deze vragen met de zes eerder beschreven (2.5 data analyse) demografische kenmerken. Met betrekking tot het geslacht van de respondenten en de antwoorden op de hierboven vermelde vragen zijn er geen significante verschillen tussen mannen en vrouwen wat betreft de vraag of personen al dan niet in hun eigendom wonen, wat betreft hun huidige leefsituatie, en wat betreft de staat van de woning. Met betrekking tot de leeftijdscategorie van de respondenten werd enkel een significant verband ($(X^2(df=8)=20,264, p=0.009)$) gevonden voor de vraag betreffende de staat van de woning, al bevatten een aantal cellen in de kruistabel minder dan 5 waarnemingen; cf. tabel 5.1. voor de resultaten.

Tabel 5.1 Staat van de woning x leeftijd

leeftijd	Staat van de woning				
	Heel slecht	Slecht	Niet slecht/ niet goed	Goed	Zeer goed
• jonger dan 35	10%	9%	4%	56%	22%
• 35 - 54	3%	7%	22%	44%	25%
• 55-plus	3%	6%	19%	43%	29%

Met betrekking tot de mate waarin personen belemmerd worden in hun dagelijkse bezigheden door ziekte, aandoening of handicap bij de respondenten en de antwoorden op de hierboven vermelde vragen zijn er geen significante verschillen tussen de deze groepen (zelden of niet belemmerd; af en toe belemmerd; en voortdurend belemmerd). Met betrekking tot de leefsituatie en de mate van belemmering is de kruistabel, gezien de vele cellen met weinig tot geen eenheden, moeilijk statistisch analyseerbaar. De resultaten worden hier dan ook niet verder besproken.

Met betrekking tot de samenhang woonplaats (Gent of deelgemeente van Gent) en het wonen in een eigendom, een private huurwoning, sociale huurwoning of tehuis worden de resultaten gepresenteerd in tabel 5.2. Het is opvallend dat respondenten die in een deelgemeente van Gent wonen vaker wonen in een eigen woning (60%) dan personen die in Gent zelf wonen (29%). Verder valt het op dat meer respondenten die in Gent wonen aangeven in een sociale huurwoning te wonen (42%) in vergelijking met personen die in een deelgemeenten van Gent wonen (16%) ($(X^2(df=3)=33,705 p=0.000)$).

Wat betreft woonplaats en de leefsituatie worden de resultaten voorgesteld in tabel 5.2. Hierbij is het opvallend dat personen die in een deelgemeente van Gent wonen vaker samenwonen dan personen die in Gent wonen (67% vs. 38%) en dat personen die in Gent wonen vaker zelfstandig wonen dan zij die in een deelgemeente wonen (46% vs. 13%). Gezien het grote aantal cellen in de kruistabel (waarvan de aantallen in sommige kleiner zijn dan 5) dienen de resultaten evenwel met omzichtigheid te worden geïnterpreteerd ($(X^2(df=6)=44,971, p=0.000)$).

Betreffende de woonplaats en de staat van de woning worden de resultaten gepresenteerd in tabel 5.2. De bevindingen geven aan dat er meer personen die in Gent wonen in vergelijking tot zij die in een deelgemeente wonen aangeven dat de staat van hun woning slecht tot heel slecht is (19% vs. 7%) ($(X^2(df=4)=13,663, p=0.008)$).

Tabel 5.2 Woonplaats x wonen in eigendom, huurwoning,... en woonvorm

	Woonplaats	
	Gent	Deelgemeente
Woonst		
• eigenaar	29%	59%
• huurwoning	24%	14%
• sociale huurwoning	41%	16%
• tehuis	5%	11%
Woonvorm		
• samenwonende	38%	67%
• zelfstandig wonen	47%	13%
• beschermd wonen	3%	6%
• begeleid wonen	10%	4%
• geïntegreerd wonen	3%	1%
• tehuis voor werkende	0%	3%
• tehuis voor niet werkende	1%	6%
Staat van woning		
• heel slecht	10%	1%
• slecht	8%	6%
• niet slecht/niet goed	17%	11%
• goed	44%	54%
• heel goed	21%	28%

5.1.2. Zelfbepaling en tevredenheid huidige woonsituatie

Op de vraag of ze zelf hebben kunnen kiezen waar te wonen, antwoordt 78% van de bevraagde Gentenaars met een beperking van wel en 22% van niet.

De meerderheid van de respondenten verklaart tevens tevreden tot heel tevreden te zijn over de huidige woonsituatie (64%); 20% geeft aan niet ontevreden, maar ook niet tevreden te zijn; en 16% verklaart ontevreden tot heel ontevreden te zijn.

Beschouwen we de samenhang van zelfbepaling en tevredenheid met de zes demografische kenmerken dan zien we weinig significante resultaten. Er blijkt wel een significant verschil te zijn voor geslacht en de vraag of personen zelf hebben kunnen beslissen waar ze wonen: 72% van de mannen vs. 86% van de vrouwen geeft aan zelf te kunnen hebben kiezen ($X^2(df=1)=6,342, p=0.012$).

Tevredenheid met de huidige woonsituatie zou tevens significant gelinkt zijn met de woonplaats van de respondenten (tabel 5.3). Het is opvallend dat er meer personen die in Gent wonen (21%) in vergelijking met personen die in een deelgemeente van Gent wonen (10%) aangeven ontevreden tot heel ontevreden te zijn met hun woonsituatie. Omgekeerd geven meer personen die in een deelgemeente wonen aan tevreden tot heel tevreden te zijn met hun woonsituatie (73%) in vergelijking met personen die in Gent wonen (56%) ($X^2(df=4)=11,337, p=0.023$).

Tabel 5.3 Woonplaats x mate van tevredenheid woonsituatie

	woonplaats	
	Gent	Deelgemeente
Mate van tevredenheid		
• Heel ontevreden	12%	3%
• Ontevreden	9%	8%
• Niet ontevreden/ niet tevreden	23%	17%
• Tevreden	33%	44%
• Heel tevreden	23%	29%

5.1.3. Aanpassingen aan de woning

Ongeveer 41% van de respondenten geeft aan dat er geen aanpassingen nodig zijn aan de woning in functie van de handicap, ziekte of aandoening. Er is dus 59% die aangeeft dat aanpassingen wel nodig zijn: 21% zegt dat hun woning helemaal niet of onvoldoende is aangepast. Bij 38% van de respondenten is de woning voldoende tot goed aangepast.

Voor wat betreft de vraag in welke mate de woning is aangepast aan de ziekte, handicap of aandoening zijn er statistisch significante verschillen gevonden voor leeftijd ($X^2(df=8)=22,803$, $p=0.004$). Uit tabel 5.4. blijkt dat bij de 55-plussers meer mensen aangeven dat hun woning niet of onvoldoende is aangepast (32%) in vergelijking met de andere leeftijdscategorieën (13,6% bij personen jonger dan 35 en 22% bij personen van 35 tot en met 54).

Tabel 5.4 Mate van aanpassing woonst x leeftijd en mate van belemmering

	Helemaal niet aangepast	Onvoldoende aangepast	Voldoende aangepast	Goed aangepast	Geen aanpassing nodig
Leeftijd					
• jonger dan 35	14%	0%	22%	17%	48%
• 35 - 54	10%	12%	21%	12%	46%
• 55-plus	19%	13%	31%	13%	24%
Mate van belemmering					
• zelden of niet	0%	6%	6%	6%	83%
• af en toe	14%	3%	19%	15%	49%
• voortdurend	16%	10%	32%	14%	29%

Wat betreft de mate van aanpassingen aan de woning en de mate waarin personen belemmerd worden in hun dagelijkse bezigheden door ziekte, aandoening of handicap, worden de resultaten gepresenteerd in tabel 5.4. Wat opvalt is dat het aantal respondenten dat aangeeft dat hun woning niet of onvoldoende is aangepast groter is bij personen die voortdurend belemmerd zijn in hun dagelijkse bezigheden (25%) in vergelijking met personen die aangeven zelden of niet (6%) of af en toe (17%) belemmerd te zijn ($X^2(df=8)=26,551$ $p=0.001$).

5.2. Werken & dagbesteding

Het deeldomein “werken” is onderzocht aan de hand van negen vragen. Er werd gepeild naar:

- de werksituatie van mensen met een beperking (tewerkstellingsgraad, het beroep dat ze beoefenen, de omgeving waar ze werken);
- zelfbepaling, aangepast aan mogelijkheden en ontvangen ondersteuning;
- mate van belangrijkheid en tevredenheid.

Het deeldomein ‘dagbesteding’ werd ingevuld door de mensen die op vorig deeldomein aangaven geen betaald werk te doen. Dit domein werd bevraagd met behulp van vijf vragen. Er werd gepeild naar:

- de voornaamste dagbesteding van mensen met een beperking;
- of zij deze dagbesteding zelf hebben gekozen en of die aansluit bij hun mogelijkheden;
- de mate waarin zij deze dagbesteding belangrijkheid achten en er tevreden mee zijn.

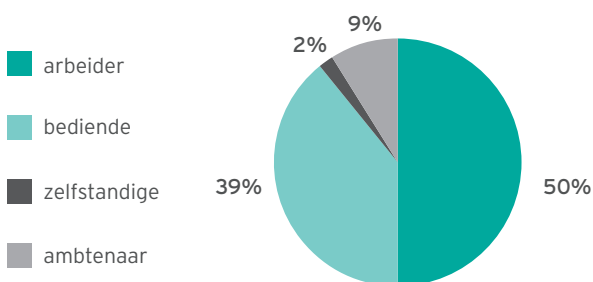
5.2.1. Werken

5.2.1.1. Werksituatie

De eerste vraag peilt naar de tewerkstellingsgraad van mensen met een beperking. De resultaten tonen dat deze doelgroep nog steeds ondervertegenwoordigd is op de arbeidsmarkt. Ongeveer 25% van de bevroegde Gentenaars met een beperking heeft op heden een betaalde job. Bij deze groep mensen die betaald werk verrichten, is ongeveer 70% werkzaam op de reguliere arbeidsmarkt en ongeveer 20% in een beschutte werkplaats. De werkloosheidsgraad ligt lager dan de inactiviteitsgraad: 13% is werkloos, tegenover 61% "inactieven" (dit zijn mensen die aangeven dat ze niet werken, geen werk zoeken en geen student zijn). 24% van de personen die aangeven geen betaald werk te verrichten omschrijven hun huidige situatie als gepensioneerd.

Bij de groep respondenten die betaald werk verrichten (n = 62) treffen we het grootste aandeel arbeiders (49%) aan gevolgd door bedienden (40%). De vertegenwoordiging van zelfstandigen (2%) en ambtenaren (9%) ligt een stuk lager (zie Figuur 5.2).

Figuur 5.2 Procentueel aandeel van hoofdberoep of belangrijkste activiteit (n=62)

Als we de samenhang bekijken van deze vragen met de zes demografische kenmerken dan zien we een paar significante relaties. Zo is er een significant verband voor geslacht en de vraag rond het statuut (gepensioneerd, student, werkzoekende en inactief) ($X^2(df=3)=9,594$, $p=0.022$) (zie tabel 5.5), al zijn ook hier een aantal cellen in de kruistabel beperkt qua aantal.

Tabel 5.5 Geslacht x statuut

	Geslacht	
	man	vrouw
Indien geen betaald werk		
• gepensioneerd	17%	33%
• student	1%	3%
• werkzoekende	18%	8%
• inactief	65%	56%

Leeftijd is significant gerelateerd aan drie vragen, namelijk de vraag over het al dan niet betaald werk doen, de vraag over werkstatuut, en de vraag over de aard van de job. Het aandeel van personen die niet werkt is het grootst bij de 55-plussers (89%), gevolgd door de groep personen tussen 35 en 44 (73%) en de groep van personen jonger dan 35 (68%) (zie tabel 5.6.) ($X^2(df=2)=8,941$, $p=0.011$).

Een overzicht van statuut (gepensioneerd, student, werkzoekende of inactiviteit (=niet in de mogelijkheid om te werken omwille van een beperking of ziekte) wordt gegeven in tabel 5.6

Tabel 5.6 Leeftijd x betaald werk en statuut

	Leeftijd		
	Jonger dan 35	35-54	55-plus
Betaald werk			
• ja	32%	28%	11%
• neen	68%	73%	89%
Indien geen betaald werk			
• gepensioneerd	17%	5%	51%
• student	3%	0%	2%
• werkzoekende	23%	12%	2%
• inactief	57%	83%	46%
Beroep			
• arbeider	41%	65%	33%
• bediende	53%	22%	33%
• zelfstandige	0%	0%	17%
• ambtenaar	6%	13%	17%

Opvallend hierbij is het grote aandeel van personen die inactiviteit aangeven bij de leeftijdsgroep 35 tot 54-jarigen (83%) ($X^2(df=6)=46,003$, $p=0.000$).

De resultaten met betrekking tot de omschrijving van de aard van het werk (arbeider, bediende, ambtenaar, ...) worden weergegeven in tabel 5.6. Gezien de kleine aantallen kan niet veel worden gezegd over zelfstandigen en ambtenaren en globaal ook niet over de omschrijving van het beroep bij de 55-plussers. Bij de 35- tot 54-jarigen bestaat de grootste groep uit arbeiders (65%); bij de personen jonger dan 35 zijn de meesten bediende (53%) ($X^2(df=6)=15,507$, $p=0.017$).

Wat betreft de vraag naar het verrichten van betaald werk is ook een significant verband gevonden voor 'mate van belemmering en 'woonplaats'. Het valt op dat 90% van de personen die voortdurend belemmerd worden in hun dagelijkse bezigheden geen betaald werk verrichten. Dat is aanzienlijk hoger in vergelijking met personen die zelden of niet of af en toe belemmeringen ondervinden in hun dagelijkse bezigheden (zie tabel 5.7) ($X^2(df=2)=43,127$, $p=0.000$).

Tabel 5.7 Verrichten van betaald werk x mate van belemmering en woonplaats

	Betaald werk	
	ja	neen
Mate van belemmering		
• zelden of niet	72%	28%
• af en toe	37%	64%
• voortdurend	10%	90%
Woonplaats		
• Gent	19%	81%
• deelgemeente	31%	69%

Wat betreft de relatie tussen de woonplaats en het verrichten van betaald werk, valt het op dat het proportioneel aandeel van mensen die betaald werk verrichten lager is bij personen die in Gent wonen (19%) in vergelijking met bewoners van de deelgemeenten (31%) (zie tabel 5.7.) ($X^2(df=1)=4,529$, $p=0.033$).

Er werd tevens een significant verband gevonden voor woonplaats en het statuut van personen die geen betaald werk verrichten. Hier valt het op dat in de deelgemeenten het aandeel gepensioneerden groter is dan in de stad (31% vs. 17%). Verder is het zo dat het aandeel werkzoekenden groter is in Gent dan in de deelgemeenten (19% vs. 6%) (zie tabel 5.8) ($X^2(df=3)=10,753$, $p=0.013$).

Tabel 5.8 Woonplaats x statuut

	Woonplaats	
	Gent	deelgemeente
Indien geen betaald werk		
• gepensioneerd	17%	31%
• student	1%	2%
• werkzoekende	19%	6%
• inactief	62%	61%

5.2.1.2. Zelfbepaling, aangepast aan mogelijkheden en ontvangen ondersteuning

Op de vraag of betaald werk aansluit op hun mogelijkheden, antwoordt 67% van zij die betaald werk verrichten meestal wel; 25% soms wel en soms niet; en 8% niet, en dit omdat de werkzaamheden te zwaar of te moeilijk zijn. Ongeveer 72% geeft aan het werk te doen dat ze willen doen; 22% geeft aan werk te doen dat ze niet willen doen en dit omwille van hun ziekte of handicap (7% geeft ook de laatste mogelijkheid aan, maar dan omwille van een andere reden dan ziekte of handicap).

Op de vraag of de personen die betaald werk verrichten voldoende ondersteuning krijgen en voldoende beroep kunnen doen op assistentie en hulpmiddelen, antwoordt ongeveer 32% geen bijkomende ondersteuning nodig te hebben. Van de overige 68%, geeft de meerderheid aan vaak of bijna altijd voldoende ondersteuning te krijgen (39%); 12% geeft aan soms voldoende ondersteuning te krijgen; en 17% antwoordt nooit of vrijwel nooit voldoende ondersteuning te ontvangen.

Bivariate analyses tonen een significante samenhang voor leeftijd. Wat betreft de vraag rond de aansluiting van het betaald werk bij de mogelijkheden van de respondenten valt het op dat de meerderheid van de respondenten in de leeftijdsgroepen jonger dan 35 en van 35 en 54 aangeeft dat het betaald werk meestal aansluit bij hun mogelijkheden (respectievelijk 76% en 68%). Gezien de kleine aantallen is het niet mogelijk robuuste uitspraken te doen over de groep 55-plussers (zie tabel 5.9) ($X^2(df=4)=13,943$, $p=0.007$).

Tabel 5.9 Leeftijd x aansluiting betaald werk bij mogelijkheden

	Leeftijd		
	Jonger dan 35	35-54	55-plus
Aansluiting bij mogelijkheden			
• neen, te zwaar/moeilijk	0%	18%	17%
• soms wel en soms niet	24%	14%	67%
• ja, meestal wel	76%	68%	17%

Gezien de kleine aantallen (en het grote aantal cellen in de kruistabel) is de vraag rond de ondersteuning en het beroep kunnen doen op assistentie en hulpmiddelen bij het werk statistisch moeilijk analyseerbaar. De resultaten worden hier dan ook verder niet besproken.

Met betrekking tot de vraag of personen het werk doen dat ze willen doen in relatie tot de mate van belemmeringen die ze ondervinden, geeft 42% van zij die voortdurend belemmerd worden aan het betaald werk te doen dat ze willen doen, in vergelijking met 67% en 85% van de personen die respectievelijk zelden of niet en af en toe belemmerd worden (zie tabel 5.10) ($X^2(df=4)=12,370$ $p=0.014$). Gezien de lage cijfers zijn de andere cellen statistisch moeilijk interpreteerbaar.

Tabel 5.10 Mate van belemmering x betaald werk dat je wil doen

	Mate van belemmering		
	Zelden of nooit	Af en toe	Voortdurend
Betaald werk dat je wil doen			
• ja	66%	85%	41%
• neen, vanwege mijn ziekte of handicap	25%	7%	58%
• neen, om andere redenen	8%	7%	0%

5.2.1.3. Belangrijkheid van en tevredenheid met huidige werksituatie

Personen met een beperking in Gent die betaald werk verrichten geven verder in de meeste gevallen (91%) aan betaald werk belangrijk tot heel belangrijk te vinden. Tot slot rapporteren 14% van de participanten ontevreden te zijn met hun huidige werksituatie, 16% niet ontevreden, maar ook niet tevreden en 70% tevreden tot heel tevreden.

Bivariate analyses leveren geen significante resultaten op, noch voor mate van belangrijkheid als voor tevredenheid met de huidige werksituatie.

5.2.2. Dagbesteding

5.2.2.1. Voornaamste dagbesteding

De eerste vraag peilt naar de voornaamste dagbesteding de afgelopen maand. De meerderheid van de respondenten (71%) geeft aan regelmatig dagbesteding thuis te doen (bv. in de tuin werken, TV kijken, computer, lezen, puzzelen, muziek luisteren, huishoudelijke taken). Ongeveer 10% geeft aan vrijwilligerswerk te doen; 9% is regelmatig bezoeker van dagcentrum; 8% verwijst naar 'andere activiteiten' en 3% geeft 'begeleid werken' aan.

De bivariate analyses tonen een significante samenhang met geslacht en leeftijd. Voor geslacht zien we dat 13% van de mannen verwijst naar het regelmatig bezoeken van een dagcentrum vs. 3% van de vrouwen; 72% van de mannen verwijst naar dagbesteding thuis vs. 69% van de vrouwen; ongeveer 3% van de mannen én van de vrouwen verwijst naar begeleid werken; 4% van de mannen vs. 18% van de vrouwen verwijst naar vrijwilligerswerk; en ongeveer 8% van de mannen én van de vrouwen verwijst naar andere activiteiten ($X^2(df=4)=13,790$, $p=0.008$).

Wat betreft de samenhang met leeftijd, is het opvallend dat de grootste groep regelmatige bezoekers van een dagcentrum te vinden is bij de 35 tot 54-jarigen (19% vs. 7% bij de personen jonger dan 35 en 4 procent bij de personen ouder dan 55). De 35 tot 54-jarigen zijn ook de groep waarvan het kleinste aandeel (hoewel nog steeds aanzienlijk, met name 64%) aangeeft vooral dagbesteding thuis te doen (in vergelijking met 74% van de personen jonger dan 35 en 73% van de personen ouder dan 55). Vrijwilligerswerk blijkt het meest voor te komen bij personen jonger dan 35 of ouder dan 55 (respectievelijk 12% en 11%) in vergelijking met personen tussen 35 en 54 (5%) (zie tabel 5.11) ($X^2(df=8)=15,543$, $p=0.049$).

Tabel 5.11 Leeftijd x dagbesteding

	Leeftijd		
	Jonger dan 35	35-54	55-plus
Dagbesteding			
• regelmatig bezoeker van dagcentrum	7%	19%	4%
• regelmatig dagbesteding thuis	74%	64%	73%
• begeleid werken	3%	5%	0%
• vrijwilligerswerk	12%	5%	11%
• andere activiteiten	5%	7%	13%

5.2.2.2. Zelfbepaling en aansluiting bij mogelijkheden

De overgrote meerderheid van de participanten geeft aan dat de dagbesteding niet goed bij hun mogelijkheden aansluit (95%): voor 54% zijn de werkzaamheden vaak te licht of te gemakkelijk; voor 41% zijn de werkzaamheden vaak te zwaar of te moeilijk. 4% geeft aan dat de dagbesteding meestal wel aansluit bij hun mogelijkheden.

Meer dan de helft van de respondenten (56%) geeft aan de dagbesteding te doen die ze willen doen. 36% van de participanten geven aan dat dit niet zo is, omwille van hun ziekte of handicap; bij 8% wordt verwezen naar andere redenen.

Voor beide vragen werden significante relaties gevonden met 'leeftijd' en 'mate van belemmering'. Wat betreft de vraag of de dagbesteding aansluit bij de mogelijkheden, is het opvallend dat de meerderheid aangeeft dat de dagbesteding niet aansluit bij hun mogelijkheden (cf. supra). Vooral personen jonger dan 35 en tussen 35 en 54 geven aan de werkzaamheden te licht te vinden in vergelijking met de 55-plussers (respectievelijk 56% en 59% vs. 45%). Met betrekking tot het feit dat de werkzaamheden te zwaar zijn, liggen de cijfers per leeftijdscategorie meer in dezelfde lijn (44%, 39% en 40%) (zie tabel 5.12.) ($X^2(df=6)=16,219$, $p=0.013$).

Wat betreft de vraag of de respondenten de dagbesteding doen die ze willen doen, stellen we vast dat personen die ouder zijn dan 55 in 47% van de gevallen aangeven dat dit zo is (in vergelijking met 58% en 60% bij de andere leeftijdsgroepen). 49% van de 55-plussers geeft aan dat dit niet zo is omwille van hun ziekte of handicap (in vergelijking met 27% en 36% van de andere leeftijdsgroepen) (zie tabel 5.12) ($X^2(df=4)=10,853$, $p=0.028$).

Tabel 5.12 Leeftijd x aansluiting van dagbesteding bij mogelijkheden en dagbesteding die je wil doen

	Leeftijd		
	Jonger dan 35	35-54	55-plus
Aansluiting bij mogelijkheden			
• neen, te licht/gemakkelijk	56%	59%	45%
• neen, te zwaar/moeilijk	44%	39%	40%
• soms wel en soms niet	0%	0%	2%
• ja, meestal wel	0%	2%	13%
Dagbesteding die je wil doen			
• ja	58%	64%	47%
• neen, vanwege mijn ziekte of handicap	27%	39%	49%
• neen, om andere redenen	14%	4%	4%

Ook de personen die aangeven voortdurend belemmeringen te ondervinden in hun dagelijks functioneren rapporteren dat werkzaamheden van dagbesteding vaak te zwaar of te moeilijk zijn (51%) (hoewel 42% ook aangeeft dat de werkzaamheden vaak te licht of te gemakkelijk zijn). Bij personen die af en toe belemmerd zijn in hun dagelijkse bezigheden geeft 69% aan dat werkzaamheden vaak te licht of te gemakkelijk zijn (bij zij die zelden of niet belemmerd zijn gaat het om 100%). Zoals bij een aantal andere tabellen is het statistisch moeilijk de Chi-kwadrat-toets te interpreteren gezien verschillende cellen van de kruistabel leeg zijn of weinig eenheden bevatten (zie tabel 5.13) ($X^2(df=6)=22,913$, $p=0.001$).

In tabel 5.12 wordt tevens duidelijk dat 53% van de personen die aangeven voortdurend belemmerd te zijn niet de dagbesteding doen die ze willen doen omwille van hun ziekte of handicap ($X^2(df=4)=26,121$, $p=0.000$).

Tabel 5.13 Mate van belemmering x aansluiting van dagbesteding bij mogelijkheden en dagbesteding die je wil doen

	Mate van belemmering		
	Zelden tot nooit	Af en toe	Voortdurend
Aansluiting bij mogelijkheden			
• neen, te licht/gemakkelijk	100%	69%	42%
• neen, te zwaar/moeilijk	0%	29%	51%
• soms wel en soms niet	0%	2%	0%
• ja, meestal wel	0%	0%	7%
Dagbesteding die je wil doen			
• ja	90%	80%	43%
• neen, vanwege mijn ziekte of handicap	0%	16%	53%
• neen, om andere redenen	10%	4%	5%

5.2.2.3. Belangrijkheid van en tevredenheid met huidige dagbesteding

Voor de meeste respondenten is het hebben van een dagbesteding belangrijk (44%) tot heel belangrijk (29%). 14% geeft aan het belangrijk noch onbelangrijk is. Voor respectievelijk 2% en 11% is het onbelangrijk of heel onbelangrijk.

Met betrekking tot de tevredenheid met de huidige dagbesteding geeft 36% aan tevreden te zijn en 15% heel tevreden. 36% geeft aan niet ontevreden maar ook niet tevreden te zijn. Verder is 11% ontevreden en 2% heel ontevreden over hun huidige dagbesteding.

Bivariate analyses tonen voor deze twee vragen een significant verband met 'mate van belemmering'. De resultaten m.b.t. tot het belang van de dagbesteding in relatie tot de mate van belemmering in de dagelijkse bezigheden worden gepresenteerd in tabel 5.14. Opvallend over de verschillende groepen heen is het grote aantal respondenten voor wie dagbesteding verrichten belangrijk tot heel belangrijk is, al neemt het relatieve aantal enigszins af naarmate men meer belemmerd wordt in de dagelijkse bezigheden door ziekte, aandoening of handicap ($X^2(df=8)=40,276$, $p=0.000$).

Tabel 5.14 Mate van belemmering x mate van belangrijkheid en mate van tevredenheid met huidige dagbesteding

	Mate van belemmering		
	Zelden tot nooit	Af en toe	Voortdurend
Mate van belangrijkheid			
• heel onbelangrijk	0%	9%	11%
• onbelangrijk	0%	0%	4%
• noch onbelangrijk, noch belangrijk	0%	15%	17%
• belangrijk	0%	34%	53%
• heel belangrijk	100%	43%	15%
Mate van tevredenheid			
• heel ontevreden	0%	4%	2%
• ontevreden	10%	9%	11%
• niet ontevreden/ niet tevreden	20%	23%	46%
• tevreden	20%	40%	33%
• heel tevreden	50%	23%	9%

De bevindingen rond de mate van tevredenheid met de huidige dagbesteding en de mate van belemmering in de dagelijkse bezigheden worden gepresenteerd in tabel 5.14. Het is opvallend dat proportioneel meer mensen die zelden of niet (70%) of af en toe (64%) belemmerd zijn in hun dagelijkse bezigheden aangeven tevreden of heel tevreden te zijn met hun dagbesteding, in vergelijking met personen die aangeven voortdurend belemmerd te zijn (42%) ($\chi^2(df=8)=20,299, p=0.009$).

Met betrekking tot de woonplaats van de respondenten (Gent of deelgemeenten) en de antwoorden op de hierboven vermelde vragen rond dagbesteding zijn er geen significante verschillen tussen beide groepen.

5.3. Besluit

Een aantal opvallende bevindingen, per domein, kunnen worden samengevat als:

5.3.1. Wonen

- 1/5 van de bevroagde personen geeft aan niet te hebben kunnen kiezen waar te wonen;
- 1/5 van de bevroagden geeft aan dat hun woning helemaal niet of onvoldoende is aangepast;
 - bij personen die ouder zijn dan 55 jaar zijn er meer personen die aangeven dat hun woning niet of onvoldoende is aangepast in vergelijking met personen die jonger zijn.
- 16% van de bevroagden geeft aan ontevreden tot heel ontevreden te zijn over hun huidige woonsituatie;
- meer respondenten die in een deelgemeente van Gent wonen, wonen in hun eigendom in vergelijking met personen die in Gent zelf wonen (60% vs. 29%);
- meer respondenten die in Gent wonen, wonen alleen (zelfstandig) in vergelijking met personen die in een deelgemeente van Gent wonen (46% vs. 13%);
- 1/5 van de personen die in Gent zelf wonen geven aan dat de staat van hun woning slecht tot heel slecht is;
- 1/5 van de personen die in Gent zelf wonen geven aan ontevreden tot heel ontevreden te zijn met hun woonsituatie.

5.3.2. Werken

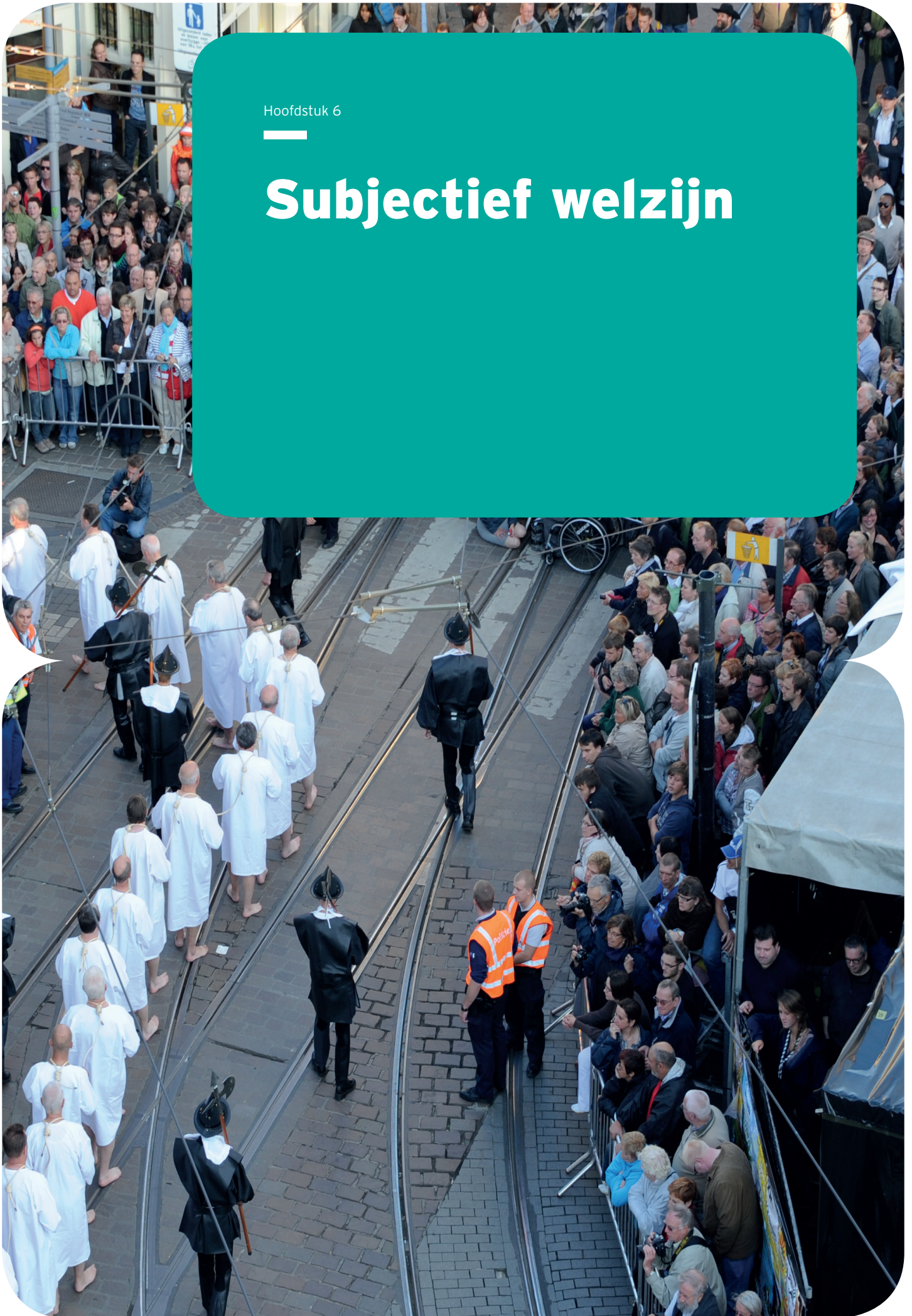
- personen met een beperking lijken ondervertegenwoordigd op de arbeidsmarkt: 25% geeft aan een betaalde job te hebben;
- 1/5 van de respondenten geeft aan niet het werk te kunnen doen dat ze willen doen omwille van hun ziekte of handicap;
- 17% van de respondenten die werken geeft aan nooit of vrijwel nooit voldoende ondersteuning op het werk te krijgen of beroep te kunnen doen op assistentie of hulpmiddelen;
- er zijn minder personen die in Gent wonen die betaald werk verrichten in vergelijking met personen die in een deelgemeente van Gent wonen (19% vs. 31%).

5.3.3. Dagbesteding

- 90% van de respondenten geeft aan dat de dagbesteding niet goed bij hun mogelijkheden aansluit: voor 54% zijn de werkzaamheden vaak te licht of te gemakkelijk voor 41% vaak te zwaar of te moeilijk;
 - vooral personen jonger dan 35 en tussen 35 en 54 geven aan de werkzaamheden te licht te vinden in vergelijking met de 55-plussers (respectievelijk 56% en 59% vs. 45%). Met betrekking tot het feit dat de werkzaamheden te zwaar zijn, liggen de cijfers per leeftijdscategorie meer in dezelfde lijn (44%, 39% en 40%).
- 36% van de participanten geeft aan dat ze niet de dagbesteding doen die ze zouden willen doen en dat omwille van ziekte of handicap;
- vrijwilligerswerk blijkt het meest voor te komen bij personen jonger dan 35 of ouder dan 55 (respectievelijk 12% en 11%) in vergelijking met personen tussen 35 en 54 (5%);
- wat betreft de vraag of de respondenten de dagbesteding doen die ze willen doen, stellen we vast dat personen die ouder zijn dan 55 in 47% van de gevallen aangeven dat dit zo is (in vergelijking met 58% en 60% bij de andere leeftijdsgroepen). 49% van de 55-plussers geeft aan dat dit niet zo is omwille van hun ziekte of handicap (in vergelijking met 27% en 36% van de andere leeftijdsgroepen).

Hoofdstuk 6

Subjectief welzijn

6.1. Subjectief welzijn in termen van tevredenheid over verschillende aspecten van het leven

Subjectief welzijn gaat in essentie over de manier waarop de eigen kwaliteit van leven door mensen wordt ervaren. Klassiek komen deze vragen tot uiting door middel van vragen over geluk of levenstevredenheid. Deze tevredenheid komt op verschillende plaatsen terug in onze vragenlijst. Zo is er een afzonderlijke module over levenstevredenheid van Cummins e.a. (2013, cf. supra). Maar daarnaast hebben we ook bij de verschillende domeinen in onze vragenlijst gepeild naar de algemene tevredenheid. Wat deze laatste betreft, maakten we gebruik van vijfpuntenschalen gaande van 1 (heel ontevreden) tot 5 (heel tevreden). Deze aspecten worden weergegeven in de onderstaande tabel.

Tabel 6.1 Tevredenheid over verschillende domeinen die aan bod komen in de vragenlijst

	Gemiddelde	Standaard-afwijking	% ontbrekende waarden
In welke mate ben je tevreden met jouw betrokkenheid in de buurt & stad?	3,13	,839	8,2%
In welke mate ben je tevreden met je huidige dagbesteding?	3,50	,956	27,7%
Hoe tevreden ben je over de manier waarop je je vrijetijd besteedt?	3,62	,842	6,9%
In welke mate ben je tevreden met je huidige woonsituatie?	3,66	1,173	6,2%
Hoe tevreden ben je over de contacten die je hebt met andere mensen?	3,67	,974	6,2%
In welke mate ben je tevreden met je huidige werksituatie?	3,93	1,041	77,7%

Uit deze eerste reeks van aspecten leren we dat men het minst tevreden is over de betrokkenheid in de buurt en stad (3,13 op een schaal van 1 tot 5). Over de aspecten dagbesteding, vrije tijd, huidige woonsituatie en de contacten met anderen is men globaal genomen iets meer tevreden. In deze eerste reeks zien we dat men nog het meest tevreden is over de huidige werksituatie (3,93). Hierbij moeten we wel opmerken dat meer dan driekwart van de respondenten niet antwoordt op deze vraag.

Naast de gemiddelde scores geven we ook telkens de standaardafwijkingen mee. Dit geeft aan dat er variatie is naargelang van de mate waarin men tevreden is over de onderscheiden aspecten.

Daarnaast is er ook een afzonderlijke module opgenomen over verschillende aspecten van levenstevredenheid. Hiertoe maakten we gebruik van zogenaamde elfpuntenschalen gaande van 0 tot 10. Voordeel van deze schalen is alvast dat deze iets meer variantie toelaten, waardoor ze nog interessanter zijn voor statistische analyse.

Maar ook de louter univariate verdeling spreekt al boekdelen. Bijvoorbeeld zien we dat de respondenten nog het minst tevreden zijn over hun de financiële zekerheid. Daarnaast vinden we ook een lagere tevredenheid over de eigen gezondheid. Gegeven het feit dat onze respondenten te maken hebben/hadden met een functiebeperking, is het aannemelijk dat deze tevredenheid lager ligt dan bij de doorsnee populatie. Maar uit eerder onderzoek, bleek ook dat de appreciatie van de eigen gezondheid essentieel is om de tevredenheid over andere aspecten van het leven te duiden.

Over de tevredenheid over de mate waarin men zich veilig voelt en over zijn of haar persoonlijke relaties, zien we hogere tevredenheidsscores. Niettemin, moeten we ook voor deze

subgroepen vaststellen dat de tevredenheidsscores voor de respondenten in ons onderzoek systematisch merkbaar lager liggen dan binnen de totale populatie. Hier zit ook veel materiaal in voor verder onderzoek en analyse.

Tabel 6.2 Tevredenheid over verschillende domeinen van het leven (cf. schaal van Personal Wellbeing van Cummins e.a. 2013)

	Gemiddelde	Standaard-afwijking	% ontbrekende waarden
Hoe tevreden ben je met je toekomstige (financiële) zekerheid?	5,03	2,979	5,2%
Hoe tevreden ben je met je gezondheid?	5,27	2,875	2,9%
Hoe tevreden ben je met wat je presteert in het leven?	5,62	2,705	6,2%
Hoe tevreden ben je met het gevoel een deel van je gemeenschap te zijn?	5,68	2,444	6,6%
Als je denkt aan je eigen leven en persoonlijke situatie, hoe tevreden ben je met je leven in zijn geheel?	5,98	2,708	4,2%
Hoe tevreden ben je met je levensstandaard?	6,18	2,546	3,3%
Hoe tevreden ben je met hoe veilig je je voelt?	6,40	2,688	3,4%
Hoe tevreden ben je met je persoonlijke relaties?	6,52	2,720	5,1%

Vraag is hoe we die scores op zich kunnen beoordelen. Hiervoor kunnen we verwijzen naar het beschikbare benchmarkgegevens die de auteurs van de schaal (Cummins e.a., 2013) beschikbaar stellen. Hiervoor hebben we schaalscores omgescoord om te vergelijkbaar te maken. In tabel 6.3 worden de gemiddelde scores op de 7 domeinen van persoonlijk welzijn en op het leven als geheel van de Gentse respondenten vergeleken met de scores uit een internationaal onderzoek (Cummins e.a., 2013). Die internationale gemiddelden worden als norm beschouwd, wie lager scoort heeft een laag persoonlijk welzijn en vice versa. De tabel toont duidelijk dat personen met een beperking in Gent lager scoren op alle domeinen van persoonlijk welzijn. Toekomstige financiële zekerheid, prestaties in het leven en gemeenschap zijn de domeinen met de laagste tevredenheid.

Tabel 6.3 Vergelijking van de scores voor tevredenheid van personen met een beperking in Gent met de gemiddelden en standaardafwijking in vergelijking met internationale (Australische) normen van de algemene populatie

	Gent		Internationaal*	
	Gem.	St. afw	Gem.	St. afw
1. Levensstandaard	61,78	25,46	77,86	17,00
2. Gezondheid	52,72	28,75	74,60	19,65
3. Prestaties in het leven	56,19	27,05	73,57	18,45
4. Persoonlijke relaties	65,24	27,20	79,44	21,25
5. Veiligheid	64,00	26,88	79,13	17,76
6. Gemeenschap	56,79	24,44	71,09	19,71
7. Toekomstige financiële zekerheid	50,26	29,79	71,09	19,74
Leven als geheel	59,79	27,08	77,62	17,10

* Gebaseerd op normatieve PWI-scores, zoals gepubliceerd door Cummins (e.a.) (cf. <http://www.acqol.com.au/reports/survey-reports/survey-030-report-part-b.pdf>, p.21)

Daarnaast kunnen we ons ook de vraag stellen welk domein het meest doorslaggevend is bij de beoordeling van de algemene levenstevredenheid. Hiertoe stelden we een regressiemodel op waarbij de verklarende waarde werd nagegaan van de tevredenheid voor specifieke facetten voor de algemene tevredenheid. Dat de tevredenheid over de verschillende facetten een hoge verklarende waarde heeft voor de algemene tevredenheid (adj. R^2 64,8%) kan op zich niet verbazen. Interessanter is om na te gaan welke elementen het meest doorslaggevend zijn (rekening houdend met de onderlinge samenhang). Hierbij zien we dat de tevredenheid over de levensstandaard het meest doorslaggevend zijn, net zoals de toekomstige financiële zekerheid, gezondheid en persoonlijke relaties (zie tabel 6.4). Dit zijn dus de meest doorslaggevende facetten in het duiden van de algemene tevredenheid. Er is ook een duidelijke samenhang tussen de tevredenheid over de verschillende domeinen.

Tabel 6.4 Resultaten van de regressieanalyse voor algemene levenstevredenheid met de zeven specifieke domeinen als onafhankelijke variabelen

	B	β	Sig.
1. Levensstandaard	.382	.362	.000*
2. Gezondheid	.183	.192	.001**
3. Prestaties in het leven	.069	.067	.200
4. Persoonlijke relaties	.204	.205	.000*
5. Veiligheid	.039	.039	.509
6. Gemeenschap	-.084	-.076	.203
7. Toekomstige financiële zekerheid	.214	.236	.000*

$R^2 = .659$ / Adjusted $R^2 = .648$ * $p < .001$ / ** $p < .01$

De exacte waarden worden allen weergegeven in tabel 6.5. We zien dat alle correlaties sterk significant zijn ($p < 0,001$). Verder zien we bv. dat de tevredenheid over het leven als geheel het sterkst samenhangt met de tevredenheid over de levensstandaard (correlatie van 0,719). Dit kwam ook tot uiting in de regressieanalyse. Verder zien we ook een sterke samenhang met de tevredenheid over de financiële zekerheid (0,632). Diezelfde tevredenheid over de financiële (on-)zekerheid hangt ook sterk samen met de tevredenheid over het samenleven in de gemeenschap. We onthouden alvast dat de tevredenheid over de financiële zekerheid van mensen met een beperking niet alleen laag is op zich, maar daarenboven bepalend is voor de algemene levenstevredenheid en de tevredenheid over het maatschappelijke leven. Aanvullend werd er ook een factoranalyse uitgevoerd om te zien in welke mate de aspecten onderling samenhangen. Deze analyse leert ons alvast dat de tevredenheid over de verschillende aspecten van het leven samen één gemeenschappelijke dimensie meten.

Tabel 6.5 De onderlinge samenhang tussen de verschillende variabelen omtrent de tevredenheid over verschillende aspecten van het leven

		Tevr. algemeen	Tevr. levensstandaard	Tevr. gezondheid	Tevr. prestaties	Tevr. persoonlijke relaties	Tevr. veiligheidsgevoel	Tevr. gemeenschap	Tevr. fin. zekerheid
Tevr. algemeen	Corr.	1	,719**	,530**	,530**	,580**	,595**	,535**	,632**
	p		,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000
	N	240	239	240	234	236	240	232	235
Tevr. levensstandaard	Corr.	,719**	1	,509**	,475**	,585**	,617**	,599**	,584**
	p	,000		,000	,000	,000	,000	,000	,000
	N	239	243	243	234	237	241	233	237
Tevr. gezondheid	Corr.	,530**	,509**	1	,571**	,223**	,446**	,484**	,457**
	p	,000	,000		,000	,001	,000	,000	,000
	N	240	243	244	235	238	243	234	238
Tevr. prestaties	Corr.	,530**	,475**	,571**	1	,400**	,391**	,376**	,433**
	p	,000	,000	,000		,000	,000	,000	,000
	N	234	234	235	235	231	235	227	230
Tevr. persoonlijke relaties	Corr.	,580**	,585**	,223**	,400**	1	,545**	,528**	,401**
	p	,000	,000	,001	,000		,000	,000	,000
	N	236	237	238	231	238	238	232	234
Tevr. veiligheidsgevoel	Corr.	,595**	,617**	,446**	,391**	,545**	1	,582**	,530**
	p	,000	,000	,000	,000	,000		,000	,000
	N	240	241	243	235	238	243	234	238
Tevr. gemeenschap	Corr.	,535**	,599**	,484**	,376**	,528**	,582**	1	,600**
	p	,000	,000	,000	,000	,000	,000		,000
	N	232	233	234	227	232	234	234	232
Tevr. fin. zekerheid	Corr.	,632**	,584**	,457**	,433**	,401**	,530**	,600**	1
	p	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000	
	N	235	237	238	230	234	238	232	238

** Alle correlaties zijn significant tot op het niveau 0,001.

6.2. In welke mate zien we verschillen naargelang van de achtergrondkenmerken van de respondenten

Vervolgens gaan we na in welke mate er een samenhang is tussen de gerapporteerde niveau van tevredenheid over het leven in het algemeen en over de specifieke domeinen enerzijds en een brede waaier aan achtergrondkenmerken.

Vooreerst zijn er de verschillen naargelang van het geslacht en de leeftijd van de respondenten. Deze verschillen zijn heel beperkt. Enkel wat de tevredenheid over de eigen gezondheid betreft, stellen we noemenswaardige verschillen vast voor beide socio-demografische kenmerken. Mannen en jongeren zijn merkkelijk meer tevreden over hun eigen gezondheid. Daarnaast zien we dat jongeren ook meer tevreden zijn over hun veiligheidsgevoel.

“Als we maar gezond zijn” is geen loos spreekwoord, als het gaat over het welbevinden van de respondenten. De cijfers, opgenomen in tabel 6.6, spreken boekdelen: hoe beter de gezondheid, hoe hoger het subjectief welzijn. Dit blijkt zowel uit de appreciatie van de eigen gezondheid als uit de mate waarin men belemmerd wordt door zijn of haar beperking.

Tabel 6.6 Tevredenheid naargelang van de appreciatie van de eigen gezondheid en de mate waarin deze hen belemmerd

	Algemene gezondheid				totaal
	slecht	redelijk	goed		
tevr. algemeen	4,01	5,87	7,04		5,99
tevr. levensstandaard	4,87	5,87	7,12		6,19
tevr. gezondheid	2,48	4,50	7,19		5,24
tevr. prestaties	3,91	5,03	6,92		5,59
tevr. persoonlijke relaties	5,67	6,53	6,94		6,53
tevr. veiligheidsgevoel	4,69	6,38	7,20		6,39
tevr. gemeenschap	4,29	5,59	6,38		5,68
tevr. fin. zekerheid	3,49	5,09	5,72		5,03

	Hoe vaak belemmerd?				totaal
	zelden of niet	af en toe	voortdurend	geen antwoord	
tevr. algemeen	7,68	7,02	5,21	5,67	5,98
tevr. levensstandaard	7,79	6,93	5,58	5,99	6,18
tevr. gezondheid	7,52	6,04	4,06	7,21	5,27
tevr. prestaties	7,55	6,72	4,52	6,28	5,62
tevr. persoonlijke relaties	7,59	7,19	6,31	5,23	6,52
tevr. veiligheidsgevoel	7,29	7,04	5,88	6,53	6,40
tevr. gemeenschap	6,76	6,51	5,08	5,54	5,68
tevr. fin. zekerheid	6,58	6,22	4,15	4,92	5,03

Verder linkten we het subjectief welzijn ook aan een aantal participatievariabelen (zie supra). Hieruit leren we onder meer dat de algemene tevredenheid en de tevredenheid over de bereikte prestaties en de levensstandaard hoger is bij diegenen die het voorbije jaar actief geweest zijn om iets te doen in de buurt of stad waarin men woont. Daarnaast zien we ook een toenemende tevredenheid over de levensstandaard naargelang men meer bereid is om mee te praten over de buurt en stad. Het is evenwel vooral naargelang van de tevredenheid over de betrokkenheid bij de buurt en de stad dat we duidelijke verschillen zien in de tevredenheid over verschillende aspecten. Dit blijkt ook uit tabel 6.7.

Tabel 6.7 Tevredenheid over het leven in het algemeen en over de verschillende deelaspecten, naargelang van de tevredenheid over de betrokkenheid bij buurt en stad

	Tevredenheid betrokkenheid buurt/stad				totaal
	ontevreden	niet ontevreden/ niet tevreden	tevreden	WN/GA	
tevr. algemeen	5,15	5,91	6,67	5,23	5,98
tevr. levensstandaard	5,37	5,95	7,15	5,61	6,18
tevr. gezondheid	4,17	4,99	6,49	4,64	5,27
tevr. prestaties	5,17	5,40	6,40	4,86	5,62
tevr. persoonlijke relaties	5,76	6,44	7,16	6,04	6,52
tevr. veiligheidsgevoel	5,52	6,40	7,14	4,98	6,40
tevr. gemeenschap	3,71	5,73	6,61	5,27	5,68
tevr. fin. zekerheid	3,11	5,18	5,60	5,42	5,03

Verder zien we dat diegenen die actief zijn in het verenigingsleven meer tevreden zijn over hun levensstandaard, het leven in de gemeenschap en hun financiële zekerheid. Daarnaast zien we ook duidelijke link met de tevredenheid over de contacten met andere mensen.

Tabel 6.8 Tevredenheid over het leven in het algemeen en over de verschillende deelaspecten, naargelang van de tevredenheid over de contacten met anderen

	Tevredenheid contacten andere mensen				totaal
	ontevreden	niet ontevreden/ niet tevreden	tevreden	WN/GA	
tevr. algemeen	5,24	5,08	6,69	3,54	5,98
tevr. levensstandaard	4,79	5,48	6,81	4,94	6,18
tevr. gezondheid	5,40	4,55	5,67	4,03	5,27
tevr. prestaties	4,36	4,52	6,45	4,49	5,62
tevr. persoonlijke relaties	4,91	5,07	7,53	5,09	6,52
tevr. veiligheidsgevoel	5,68	4,92	7,31	4,59	6,40
tevr. gemeenschap	5,07	4,38	6,45	4,54	5,68
tevr. fin. zekerheid	5,17	3,54	5,70	4,59	5,03

Op grond van deze cijfers zien we toch alvast dat het subjectief welzijn niet los kan worden gezien van de mate waarin men vervlochten is en betrokken is in het maatschappelijke weefsel. Daarom werd er ook een schaal opgenomen die peilt naar sociale integratie, die ook in eerder onderzoek een belangrijk aspect bleek te zijn om subjectief welzijn te bestuderen (Verlet, 2003).

Volgens Bharadwaj en Wilkening (1980, 338) heeft sociale integratie betrekking op het volgende : 'the need for expressive and affectualties essential to maintaining the integrity of the self and the feelings of group solidarity.'

Om een meer verfijnd beeld te krijgen van de intermenselijke relaties werd er een specifieke vragenbatterij opgenomen. De uitspraken of items die aan de respondenten werden voorgelegd zijn de volgende:¹

- 1** Er is altijd wel iemand in mijn omgeving bij wie ik met mijn dagelijkse probleempjes terecht kan.
- 2** Ik mis een echt goede vriend of vriendin.
- 3** Ik mis gezelligheid om mij heen.
- 4** Ik vind mijn kennissenkring te beperkt.
- 5** Ik ken veel mensen op wie ik volledig kan vertrouwen.
- 6** Ik mis mensen om mij heen.
- 7** Ik voel mij vaak in de steek gelaten.
- 8** Ik ervaar een leegte om mij heen.
- 9** Er zijn genoeg mensen op wie ik in geval van narigheid kan terugvallen.
- 10** Er zijn voldoende mensen met wie ik mij verbonden voel.
- 11** Mijn gezondheid beperkt mij vaak in mijn sociale activiteiten (vb. op bezoek gaan).

Ook opgenomen in de vragenlijst voor het voorliggende onderzoek, als extra variabele, is de stelling: "ik kan het goed vinden met mijn burens". De respondenten werd gevraagd om deze uitspraken te beoordelen. Daartoe waren de volgende antwoordcategorieën voorzien: helemaal oneens, oneens, noch eens/noch oneens, eens, helemaal eens en "weet niet". De mate waarin men het eens is met deze uitspraken kunnen we beschouwen als een score op een vijfpuntenschaal gaande van 1 (helemaal oneens) tot 5 (helemaal eens). Het antwoord "weet niet" wordt, alsook het niet antwoorden op de vraag, beschouwd als een missing value.

Hieronder de frequentieverdeling van deze variabelen. Nog los van de link met het subjectief welzijn, zijn deze variabelen op zich interessant om even te overlopen. Alle frequenties kan men terugvinden in tabel 6.9. We zien dat telkens iets meer dan 10% van de respondenten niet kan/wil antwoorden op deze stellingen. Niettemin, in wat volgt een korte beschouwing over de groep die zich wel uitspreekt in termen van het eens zijn met de verschillende stellingen.

¹ Een Nederlandstalige versie van de vraagstelling vinden we terug in: Ponjaert-Kristoffersen, I., Verté, D., Desmedt, S. (1995). Project sociale participatie van senioren te Brugge. Handleiding bestemd voor de enquêteurs. Brussel, Vrije Universiteit Brussel, bijlage : ongenummerd, vraag 34

Tabel 6.9 Frequentieverdeling voor de mate van sociale integratie op grond van 12 stellingen

		Helemaal oneens	Eerder oneens	Niet eens, niet oneens	Eerder eens	Helemaal eens	Subtotaal	WN/GA	Totaal
1. Er is altijd wel iemand in mijn omgeving bij wie ik met mijn dagelijkse probleempjes terecht kan.	n	22	22	14	66	96	221	30	251
	%	8,9	8,6	5,7	26,4	38,3	87,9	12,1	100,0
	v %	10,2	9,8	6,5	30,0	43,6	100,0		
2. Ik mis een echt goede vriend of vriendin	n	82	23	24	43	47	220	31	251
	%	32,8	9,3	9,6	17,1	18,9	87,7	12,3	100,0
	v %	37,4	10,6	10,9	19,5	21,5	100,0		
3. Ik mis gezelligheid om mij heen.	n	80	36	42	21	41	220	31	251
	%	32,0	14,2	16,7	8,5	16,4	87,8	12,2	100,0
	v %	36,4	16,2	19,0	9,7	18,7	100,0		
4. Ik vind mijn kennis- senkring te beperkt	n	65	32	37	44	40	219	32	251
	%	26,1	12,9	14,8	17,4	16,1	87,3	12,7	100,0
	v %	29,9	14,8	17,0	20,0	18,4	100,0		
5. Ik ken veel mensen op wie ik volledig kan vertrouwen	n	40	39	38	48	55	220	31	251
	%	15,9	15,5	15,1	19,1	22,0	87,5	12,5	100,0
	v %	18,2	17,7	17,2	21,8	25,1	100,0		
6. Ik mis mensen om mij heen.	n	83	39	34	32	32	220	31	251
	%	32,9	15,5	13,6	12,8	12,7	87,6	12,4	100,0
	v %	37,6	17,7	15,6	14,6	14,5	100,0		
7. Ik voel mij vaak in de steek gelaten.	n	106	28	36	26	24	220	31	251
	%	42,3	11,0	14,4	10,5	9,6	87,8	12,2	100,0
	v %	48,2	12,5	16,4	12,0	10,9	100,0		
8. Ik ervaar een leegte om mij heen.	n	94	17	34	36	25	207	44	251
	%	37,6	6,9	13,5	14,5	9,8	82,3	17,7	100,0
	v %	45,7	8,4	16,4	17,6	11,9	100,0		
9. Ik kan het goed vinden met mijn burens.	n	23	19	53	52	71	217	34	251
	%	9,0	7,6	21,0	20,7	28,2	86,5	13,5	100,0
	v %	10,4	8,8	24,3	23,9	32,6	100,0		
10. Er zijn genoeg mensen op wie ik in geval van narigheid kan terugvallen.	n	20	20	44	63	72	220	31	251
	%	8,0	8,1	17,7	25,2	28,8	87,8	12,2	100,0
	v %	9,1	9,2	20,1	28,7	32,9	100,0		
11. Er zijn voldoende mensen met wie ik mij verbonden voel.	n	24	28	34	58	73	217	34	251
	%	9,5	11,0	13,6	23,2	29,2	86,5	13,5	100,0
	v %	11,0	12,7	15,7	26,8	33,7	100,0		
12. Mijn gezondheid beperkt mij vaak in mijn sociale activiteiten (vb. op bezoek gaan).	n	74	14	32	41	60	221	30	251
	%	29,4	5,8	12,6	16,3	24,0	88,1	11,9	100,0
	v %	33,4	6,5	14,3	18,5	27,2	100,0		

Zo zien we dat bijna driekwart van de respondenten altijd wel bij iemand terecht kan met zijn of haar dagelijkse probleempjes. Bij een vijfde is dat evenwel niet te geval. Verder zien we dat ongeveer een vijfde van respondenten het niet goed kan vinden met de burens, bij 57% is dat wel het geval. Ongeveer 60% is het eens met de stelling dat er genoeg mensen zijn bij wie men terecht kan in geval van narigheid en met wie men zich verbonden voelt. Bij respectievelijk 18,3% en 23,7% is dat niet het geval. Verder zien we dat 36% van oordeel is dat men niet veel mensen kent op wie men volledig kan vertrouwen.

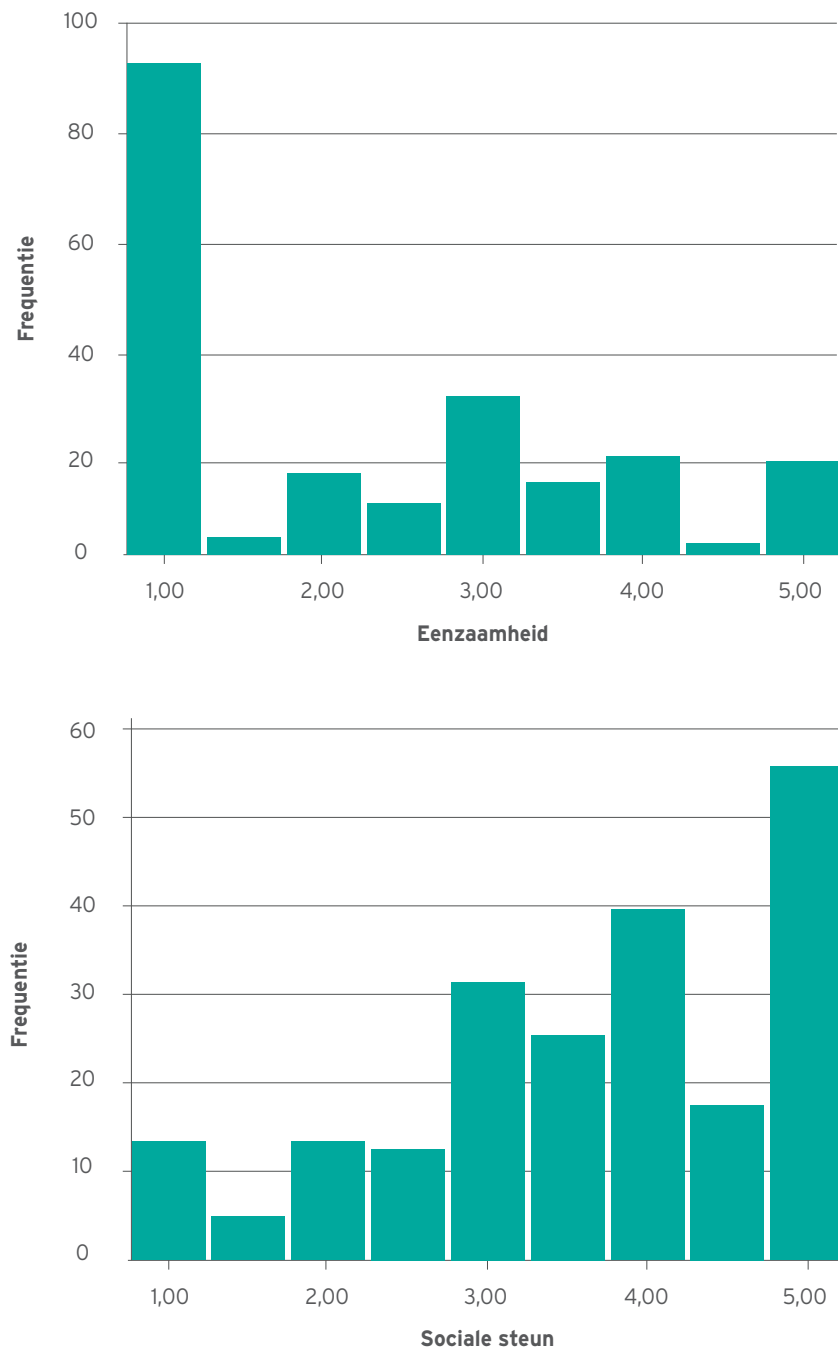
Verder zien we dat iets meer dan 40% van oordeel is dat men een echte goede vriend of vriendin mist of een te beperkte vriendenkring heeft, terwijl 30% aangeeft gezelligheid om zich heen te missen. Dit blijkt ook uit het gegeven dat 30% mensen om zich heen mist. Iets meer dan een vijfde voelt zich vaak in de steek gelaten, terwijl 30% leegte om zich heen voelt. Dit lijken ons op zich belangrijke cijfers die wijzen op de precare sociale ondersteuningsomgeving van een deel van onze respondenten. Tot slot geeft 46% aan dat hun gezondheid hen vaak beperkt in hun sociale activiteiten, zoals op bezoek gaan, terwijl dit bij 40% niet het geval is.

In het doctoraat van Verlet (2003) bleken deze items één dimensie van sociale integratie weer te geven. Voor dit onderzoek, bleek dat niet het geval te zijn. Meer specifiek kwamen twee dimensies uit de factoranalyse naar voor. In essentie valt het terug te brengen tot een onderscheid tussen items die eerder gaan over de beschikbaarheid van een steunende omgeving (vorm gegeven door de items 10 en 11 in de schaal) en een eveneens samengestelde schaal over eenzaamheid op grond van variabelen 7 en 8.

Tabel 6.10 Factorladingen voor de schaal omtrent sociale integratie

	Factor	
	1	2
1 Er is altijd wel iemand in mijn omgeving bij wie ik]met mijn dagelijkse probleempjes terecht kan.	-,189	,727
2 Ik mis een echt goede vriend of vriendin.	,737	-,267
3 Ik mis gezelligheid om mij heen.	,814	-,195
4 Ik vind mijn kennissenkring te beperkt.	,695	-,164
5 Ik ken veel mensen op wie ik volledig kan vertrouwen.	-,097	,769
6 Ik mis mensen om mij heen.	,724	-,281
7 Ik voel mij vaak in de steek gelaten.	,767	-,408
8 Ik ervaar een leegte om mij heen.	,783	-,399
9 Ik kan het goed vinden met mijn burens.	-,197	,593
10 Er zijn genoeg mensen op wie ik in geval van narigheid kan terugvallen.	-,180	,797
11 Er zijn voldoende mensen met wie ik mij verbonden voel.	-,182	,862
12 Mijn gezondheid beperkt mij vaak in mijn sociale activiteiten (vb. op bezoek gaan).	,499	,163

Op die manier werden twee nieuwe geaggregeerde variabelen gemaakt: één rond eenzaamheid en één rond sociale steun. Deze geaggregeerde variabelen geven we weer in figuur 6.1. Hoe hoger de score op de schaal van 1 tot 5, hoe hoger de eenzaamheid dan wel sociale steun. Het spreekt voor zich dat beide variabelen negatief met elkaar gecorreleerd zijn: hoe hoger de eenzaamheid, hoe lager de sociale steun (correlatie van -0,477).

Figuur 6.1 Mate van eenzaamheid en sociale steun op grond van de schaal voor sociale integratie

Tabel 6.11 De link tussen het subjectief welzijn en de mate van eenzaamheid en sociale steun

	Eenzaamheid			
	laag	matig	hoog	totaal
tevr. algemeen	6,85	4,79	5,27	6,12
tevr. levensstandaard	7,09	5,07	5,05	6,26
tevr. gezondheid	5,49	5,25	4,59	5,22
tevr. prestaties	6,35	4,49	4,75	5,64
tevr. persoonlijke relaties	7,82	5,26	5,03	6,72
tevr. veiligheidsgevoel	7,40	5,51	5,05	6,50
tevr. gemeenschap	6,55	4,78	4,50	5,74
tevr. fin. zekerheid	5,76	4,33	4,10	5,10

	Sociale steun			
	laag	matig	hoog	totaal
tevr. algemeen	5,00	5,45	6,62	6,11
tevr. levensstandaard	5,02	5,40	6,78	6,21
tevr. gezondheid	4,89	4,95	5,50	5,29
tevr. prestaties	4,27	4,76	6,34	5,66
tevr. persoonlijke relaties	4,91	5,62	7,41	6,64
tevr. veiligheidsgevoel	5,18	6,05	7,03	6,50
tevr. gemeenschap	4,25	5,36	6,23	5,70
tevr. fin. zekerheid	3,68	5,29	5,47	5,07

De scores werden voor het gemak in drie (arbitraire, maar analytisch bruikbare) categorieën: laag (scores 1 tot 2,5), matig (score 3) en hoog (hoger dan 3).

We zien dus duidelijke verschillen in de gerapporteerde tevredenheid naargelang van de mate van eenzaamheid en sociale steun die men ervaart. Het subjectief welzijn van diegenen die relatief eenzaam zijn en weinig sociale steun ervaren is merkelijk lager. Enkel wat de tevredenheid over de eigen gezondheid betreft is dat verschil minder uitgesproken.

Verder zien we ook dat diegenen die betaald werk verrichten merkelijk hoger scores op de verschillende schalen voor subjectief welzijn. Binnen deze subgroep zien we overigens een toenemende tevredenheid over verschillende aspecten van het leven, naarmate men ook meer tevreden is over zijn of haar werksituatie.

Daarnaast is er ook een duidelijke toename in het subjectief welzijn, naarmate men meer tevreden is over zijn of haar dagbesteding, woonsituatie en vrije tijdsbesteding. Ook wanneer we de vrije tijdsbesteding wat specifieker maken komt dit patroon duidelijk naar voor. Zo zien we bijvoorbeeld dat diegenen die een of andere sport beoefenen merkelijk meer tevreden in het leven staan. De mate waarin men sport op zich is niet belangrijk, maar wel het feit of men al dan niet actief aan sport doet.

Tabel 6.12 Tevredenheid over het leven in het algemeen en over de verschillende deelaspecten, naargelang van de tevredenheid over de dagbesteding, woonsituatie en vrije tijdsbesteding

Tevredenheid huidige dagbesteding					
	heel ontevreden	niet ontevreden/ niet tevreden	tevreden	WN/GA	totaal
tevr. algemeen	4,41	5,53	6,45	6,33	5,98
tevr. levensstandaard	4,90	5,43	6,76	6,55	6,18
tevr. gezondheid	3,65	4,22	6,07	5,76	5,27
tevr. prestaties	3,95	4,44	6,09	6,67	5,62
tevr. persoonlijke relaties	5,44	6,17	6,59	7,22	6,52
tevr. veiligheidsgevoel	5,35	6,16	6,60	6,75	6,40
tevr. gemeenschap	4,28	5,11	6,27	5,92	5,68
tevr. fin. zekerheid	4,16	4,77	5,02	5,64	5,03

Tevredenheid huidige woonsituatie					
	heel ontevreden	niet ontevreden/ niet tevreden	tevreden	WN/GA	totaal
tevr. algemeen	4,88	5,53	6,36	6,38	5,98
tevr. Levensstandaard	4,65	5,08	6,97	5,59	6,18
tevr. gezondheid	3,83	5,03	5,71	5,38	5,27
tevr. prestaties	4,39	5,30	5,99	6,00	5,62
tevr. persoonlijke relaties	5,63	6,05	6,87	6,94	6,52
tevr. veiligheidsgevoel	5,14	5,73	6,82	7,77	6,40
tevr. gemeenschap	5,10	4,21	6,22	6,24	5,68
tevr. fin. zekerheid	4,27	3,75	5,64	4,98	5,03

Tevredenheid vrijetijd					
	heel ontevreden	niet ontevreden/ niet tevreden	tevreden	WN/GA	totaal
tevr. algemeen	4,44	5,23	6,72	4,22	5,98
tevr. Levensstandaard	5,23	5,01	6,97	5,06	6,18
tevr. gezondheid	4,58	4,17	6,05	3,46	5,27
tevr. prestaties	3,47	4,40	6,63	4,31	5,62
tevr. persoonlijke relaties	5,98	5,24	7,20	6,52	6,52
tevr. veiligheidsgevoel	5,43	5,67	7,02	4,89	6,40
tevr. gemeenschap	4,99	4,67	6,27	5,64	5,68
tevr. fin. zekerheid	3,77	4,04	5,73	4,69	5,03

6.3. Conclusies inzake de tevredenheid over de verschillende domeinen van het leven

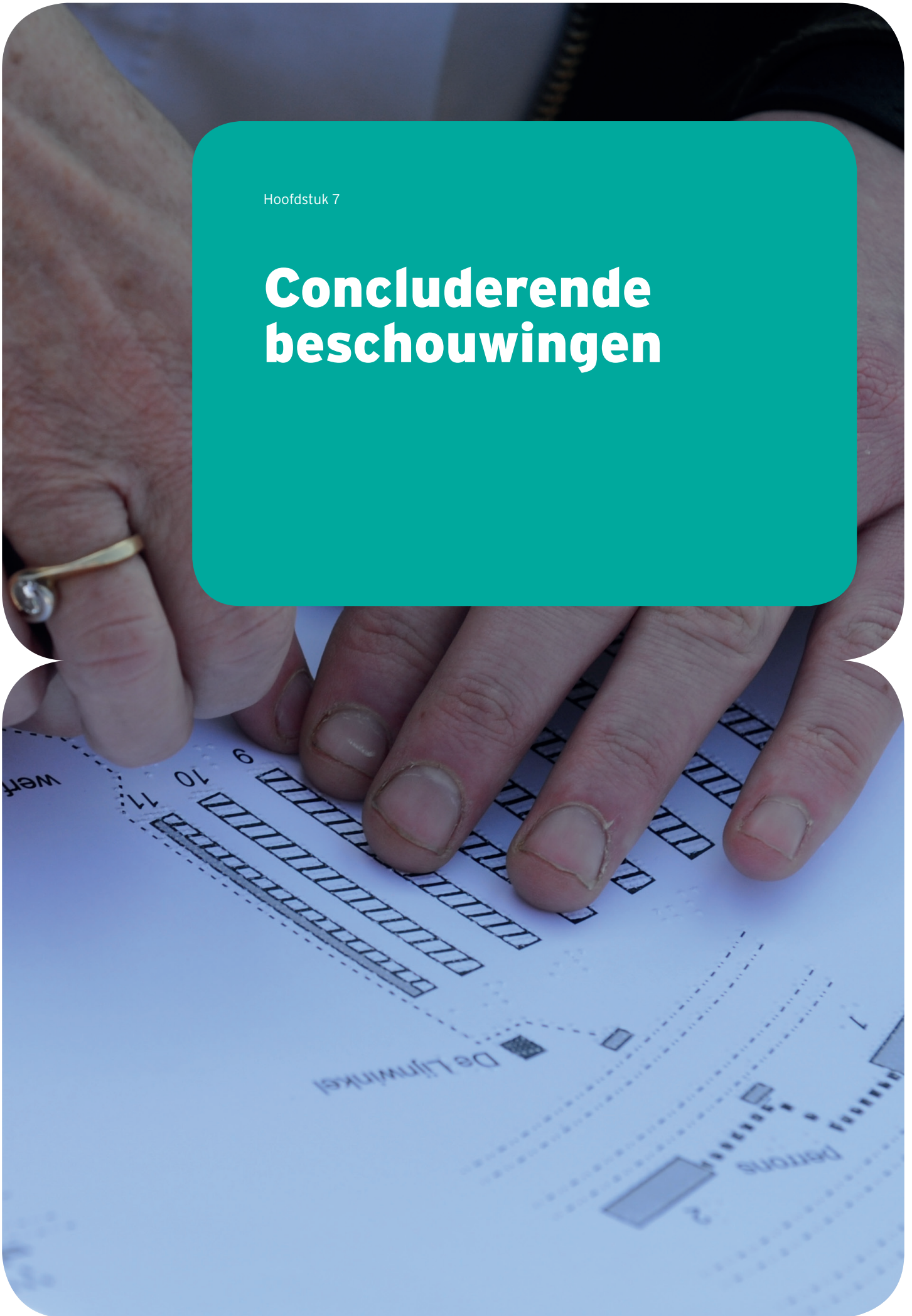
In onze analyse hadden we aandacht voor de tevredenheid over de verschillende deelgebieden waarover het voorliggende onderzoek gaat: betrokkenheid bij de buurt/stad, de huidige dagbesteding, de vrije tijd, woonsituatie, de contacten met anderen en de huidige werksituatie.

Daarnaast werd er ook gebruik gemaakt van een internationaal erkende schaal om de verschillende domeinen van het leven te meten. Hieruit leren we dat men het minst tevreden is over de toekomstige (financiële) zekerheid en de eigen gezondheid. Daarnaast peilden we ook naar de tevredenheid over wat men presteert in het leven en het gemeenschapsleven. Het bleken stuk voor stuk domeinen te zijn waarvan de gemiddelde tevredenheid op een schaal van 0 tot 10 lager ligt dan 6. De algemene levenstevredenheid klokt af op 5,98. Enkel de tevredenheid over de levensstandaard, de mate waarin men zich veilig voelt en de persoonlijke relaties is hoger dan 6. Niettemin, stellen we ook vast dat tevredenheid of het subjectief welzijn binnen deze groep systematisch lager ligt dan de internationale cijfers over deze schaal. We leren alvast dat de situatie van de doelgroep van dit onderzoek alvast minder rooskleurig is wat betreft de gepercipieerde kwaliteit van leven.

In ons onderzoek hadden we aandacht voor verschillende aspecten die samenhangen met de tevredenheid. Op zich zien we een duidelijke link met de gepercipieerde gezondheid. De verschillen naargelang van de socio-demografische kenmerken zijn beperkt. Daarnaast blijkt uit de bevraging en de analyse van de resultaten dat de mate van sociale integratie een belangrijke sleutel is om tevredenheid te duiden. Het ervaren van sociale steun en het zich niet eenzaam voelen, staat garant voor een hoog subjectief welzijn.

Hoofdstuk 7

Concluderende beschouwingen

7.1 Algemene participatie

De in dit onderzoek gerapporteerde resultaten over de participatie van personen met een beperking bevestigen de bevindingen uit eerder onderzoek waarin aangetoond wordt dat zij minder actief deelnemen aan de samenleving dan mensen zonder beperking. De resultaten van voorliggend onderzoek laten ook zien dat de verschillen binnen de populatie van mensen met een beperking niet te onderschatten zijn. Voornamelijk diegenen die zich omwille van hun beperking voortdurend belemmerd voelen in hun dagelijkse bezigheden participeren vaak minder, ongeacht hun leeftijd of geslacht. Naast de last die men ervaart omwille van de belemmering, hangt de mate waarin men feitelijk deelneemt aan de samenleving ook af van de tewerkstellingsgraad, en de leef- en woonsituatie: personen met een beperking die werkzoekende zijn en/of alleen wonen en/of in Gent stad wonen; allen groepen die minder participeren. Het gaat bij al deze mensen niet alleen over hun werk en woonsituatie, maar ook vaak over meer basale zaken zoals sociale contacten en over hun deelname aan culturele en vrijetijdsactiviteiten. Het is de groep die minder in staat is om sociale contacten te maken en/of vaak daar de nodige ondersteuning niet voor krijgt, die zich sterk tot zeer sterk eenzaam voelt en nooit tot bijna nooit deelneemt aan een ontspannings- of culturele activiteit, die minder in de mogelijkheid is om een daguitstap te plannen of om een reis te maken, deel te nemen aan sportactiviteiten en zich daar ook minder ondersteund in voelen. We zien ook bij deze groep dat het hebben van betaald werk wel belangrijk is, maar diezelfde groep vindt het ook heel belangrijk om een dagbesteding te kunnen doen die past bij de wensen en mogelijkheden die men heeft.

7.2. Betrokkenheid en toegankelijkheid

De resultaten met betrekking tot het domein 'betrokkenheid' tonen aan dat de meerderheid van personen met een beperking wel voldoende geïnformeerd wordt over activiteiten, voorzieningen en nieuwe plannen in Gent. De informatie over de beslissingen van het stadsbestuur wordt in mindere mate als voldoende ervaren. Bij de respondenten die niet vinden dat er voldoende informatie verspreid wordt, valt vooral het vrij hoge aandeel 'erg ontevreden' over beslissingen van het stadsbestuur op. Maar liefst 1 op 4 vindt dat ze daarover helemaal niet voldoende geïnformeerd worden. Qua inspanningen om mensen bij het beleid van de stad te betrekken zijn de meningen ook eerder verdeeld. De wijze waarop informatie over stadsgebeuren het best verspreid wordt blijkt nog steeds op papier te zijn, met uitzondering voor de jongere leeftijdscategorieën waar de digitale media een belangrijkere rol speelt. Deelname aan buurtactiviteiten en informatievergaderingen is zeer beperkt. Vier op de tien is bereid om mee te praten met en over de stad. Deze bereidheid is omgekeerd evenredig met de ernst van hun belemmeringen. Meer dan de helft van de personen met een beperking vindt dat hun betrokkenheid bij de stad weinig of geen impact heeft. De groep van mensen met een beperking die de informatie van de stad bestempelen als onvoldoende is groter in vergelijking tot een algemene bevraging bij de Gentenaars over deze kwestie. Ook hun bereidheid om met de stad mee te praten ligt heel wat lager in vergelijking tot de algemene bevraging.

Dat een volledige en heldere communicatie een belangrijke taak blijft van het lokale bestuur blijkt duidelijk uit bovenstaande resultaten. Deze dient laagdrempelig te zijn en moet daarnaast ook meer rekening houden met de bewoners van de deelgemeenten buiten het centrum. Dat een grote groep de huidige informatie onvoldoende vindt, of te ingewikkeld, wijst op de noodzaak om aan "communicatie voor allen" de nodige aandacht te blijven besteden. Hierbij dient specifiek aandacht besteed te worden aan de meer kwetsbare doelgroepen. Het gegeven dat de mate van belemmering omwille van de handicap samenhangt met de deelname aan buurt- en inspraakactiviteiten wijst uit dat er op het vlak van fysieke toegankelijkheid en bereikbaarheid van de buurtactiviteiten en inspraakactiviteiten nog werk aan de winkel is.

7.3. Inclusie: wonen, werken en dagbesteding

De meerderheid van de Gentenaars met een beperking is vrij tevreden met hun woning en de aanpassingen van hun woonst. 1 op de 5 mensen is echter heel ontevreden over de staat van hun woning en met hun woonsituatie. De mensen met een beperking die in de randgemeenten wonen zijn vaker eigenaar van hun woonst en wonen er ook vaker samen in vergelijking tot de mensen die in de stad wonen. Amper een kwart van de mensen met een beperking hebben een betaalde job en ongeveer 1 op 5 geeft aan niet het werk te kunnen doen omwille van hun ziekte of hun handicap. De meeste mensen die betaald werk hebben wonen in de deelgemeenten buiten het centrum. Zeventien procent geeft ook aan onvoldoende ondersteuning op het werk te krijgen of beroep te kunnen doen op assistentie of hulpmiddelen. Bij de overgrote meerderheid blijkt de dagbesteding niet aan te sluiten bij hun mogelijkheden.

Hoewel betaald werk niet voor iedereen tot een betere kwaliteit van leven hoeft te leiden, speelt het wel een sleutelrol om de participatie van deze groep mensen te verbeteren. Door in te zetten op tewerkstelling werkt men aan sociale contacten en een hoger inkomen waardoor ook de toegankelijkheid naar vrijetijdsbesteding verhoogt. Ook vrijwilligerswerk kan een ingang bieden tot betaald werk. Het is verder belangrijk om mensen te ondersteunen zodat ze in de buurtwinkel boodschappen kunnen doen, eens op bezoek kunnen gaan bij mensen in de buurt of kunnen deelnemen aan activiteiten in de stad.

7.4. Sociale participatie: sociale contacten, vrijetijdsbesteding

Wat betreft de resultaten inzake sociale contacten kunnen we wel stellen dat tal van Gentenaars met een beperking vrij tevreden zijn. Toch zien we ook dat voor heel wat inwoners de frequentie van sociale contacten, de mogelijkheden om sociale contacten uit te bouwen en de ondersteuning die ze daarbij ondervinden voor verbetering vatbaar is. Ook het feit dat heel wat mensen zich toch wel erg eenzaam voelen is een belangrijke vaststelling. Om daar als stadsbestuur aan tegemoet te komen zou men meer kunnen inzetten op het uitbouwen van basisinstuties die verbindend werken tussen mensen met een beperking, hun sociaal netwerk en de lokale gemeenschap. Een structureel beleid rond eenzaamheid en sociaal isolement moet ook een antwoord bieden op de ondersteuningsvragen van die groep mensen die reeds sociaal geïsoleerde zijn en niet snel uit zichzelf deel zullen nemen aan collectieve activiteiten. Vaak gaat het dan over mensen met een complexe problematiek, die van persoon tot persoon sterk kan verschillen. Sociaal isolement doorbreken vergt een eerder persoonlijke begeleiding en werk op maat van de persoon. Om succesvol te zijn zal men vanuit de stad/gemeente moeten focussen op het uitbouwen van een goede samenwerking van de welzijns- en zorgsectoren.

Wat de vrijetijdsbesteding betreft zien we een wat gelijkaardig beeld als bij de sociale contacten. Meer dan de helft van de respondenten is tevreden over de manier waarop ze hun vrijetijd besteden. Toch heeft een kwart van de mensen met een beperking uit Gent het afgelopen jaar geen enkele keer deelgenomen aan culturele activiteiten; slechts de helft van de groep respondenten deed een daguitstap terwijl dit voor de meesten wel belangrijk was. Wel blijkt dat het merendeel niet echt sportief is of deel uit maakt van een vereniging of club, al wordt aangegeven dat ze dit ook niet zo belangrijk vinden. Hoe dan ook is het belangrijk dat de stad blijft openstaan voor nieuwe initiatieven die de toegankelijkheid en deelname aan culturele- en ontspanningsactiviteiten bevorderen en optimaliseren.

7.5. Subjectief welbevinden

Wanneer we de tevredenheid van de respondenten analyseren voor de verschillende domeinen dan blijkt dat zij het minst tevreden zijn over hun betrokkenheid/participatie in de buurt en stad. Over de overige domeinen zijn ze betrekkelijk tevreden. Wat het subjectief welbevinden betreft kunnen we vaststellen dat de tevredenheidsscores voor de respondenten in ons onderzoek systematisch merkkelijk lager liggen in vergelijking tot de algemene bevolking (Cummins e.a., 2013). De meest doorslaggevende factoren voor de algemene tevredenheid van mensen met een beperking in ons onderzoek zijn de tevredenheid over: 'de levensstandaard', 'de toekomstige financiële zekerheid', 'gezondheid' en 'persoonlijke relaties'. Benoemenswaardig is ook dat de tevredenheid over de financiële zekerheid van mensen met een beperking niet alleen laag is op zich, maar daarenboven bepalend is voor de algemene levenstevredenheid en de tevredenheid over het maatschappelijke leven. Ook de mate waarin men zich belemmerd voelt in het dagelijks functioneren als de beleving van eigen gezondheid is bepalend voor het subjectief welbevinden: hoe beter de gezondheid hoe hoger het subjectief welbevinden. De resultaten benadrukken tenslotte ook het belang van betrokkenheid bij de buurt en stad alsook de sociale integratie. Een hogere mate van betrokkenheid en de mate waarin men steun ervaart en zich niet eenzaam voelt heeft een sterke en positieve invloed op het subjectief welbevinden van mensen met een beperking.

Een aandachtspunt voor het beleid is de vaststelling dat ondanks de lage feitelijke participatiegraad van mensen met een beperking binnen de verschillende levensdomeinen niet alle mensen met een beperking een negatief oordeel hebben. Het gaat niet alleen om de kwantiteit maar ook om de kwaliteit van deelname want sommige mensen zullen geen betere kwaliteit van leven ervaren door meer te participeren. Belangrijk is dat de initiatieven aangepast zijn aan de eigenheid van de persoon en dus aansluiten bij diens mogelijkheden en beperkingen. Maar hoewel het als stad eigenlijk onmogelijk is om een directe bijdrage te leveren aan de subjectieve welbevinden van mensen met een beperking, is het wel mogelijk om obstakels weg te werken die een goede kwaliteit van leven in de weg staan. Zoals de resultaten aantonen kan men door het bevorderen van de algemene gezondheid, de sociale integratie alsook de betrokkenheid binnen de stad het leven van mensen met een beperking noemenswaardig beïnvloeden.

Bronnenlijst

- Bhardadwaj, L.K., Wilkening, E.A.** (1980). Life domain satisfactions and personal social integration. *Social Indicators Research*, 7 (1-4), 338.
- Cardol, M, Vervloet M, Rijken M.** (2006). Participatie van personen met beperking 2005. Basismeting participatie-monitor. Utrecht: NIVEL.
- Cardol, M.** (2013). Disability Studies en participatie: een pleidooi voor diversiteit. Rotterdam: University Press.
- Cummins, R.A.** (2005). Moving from the quality of life concept to a theory. *Journal of intellectual disability research*, 49(10), 699-706.
- Eurostat** (2014). Disability statistics. Geraadpleegd op 10 April 2016 via http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Disability_statistics
- Goethals, T., & Van Hove, G.** (2011). Beleidsparticipatie van personen met een verstandelijke beperking. Onderzoeksrapport voor de Cel Gelijke Kansen, Vlaamse Regering.
- GRIP** (2006). Inclusiespiegel Vlaanderen. De Deelname van personen met een beperking aan de samenleving. Geraadpleegd op 6 april 2014 via <http://www.gripvzw.be/downloads/category/3-grip-vzw.html?download=21:inclusiespiegel-vlaanderen>
- The international wellbeing group** (2013). Personal wellbeing index - Adult (5th edition). Geraadpleegd via <http://www.acqol.com.au/iwbg/translations/pwi-a-dutch.pdf>
- Kabinet Jo Vandeuren** (2010). Conceptnota Perspectief 2020: nieuw ondersteuningsbeleid voor personen met een handicap.
- Meulenkamp, T., Van der Hoek, L., & Cardol, M.** (2013). Deelname aan de samenleving van mensen met een beperkingen en ouderen: rapportage participatiemonitor 2013. Utrecht: NIVEL.
- Moons, D., Pauwels, G., & Noppe, J.** (2014). Wie participeert niet? Deelname van personen met een functiebeperking aan verschillende domeinen van het maatschappelijk leven. Brussel: Studiedienst van de Vlaamse Regering.
- Parmenter, T.** (2002). Conceptualization, measurement, and application of Quality of Life for Persons with Intellectual Disabilities: Report of an International Panel of Experts. *American Association on Mental Retardation*, 40(6), 457-470.
- Pauwels, G. & Pickery, J.** (2007). Wie participeert niet? Ongelijke deelname aan het maatschappelijke leven in verschillende domeinen. Brussel: Studiedienst van de Vlaamse Regering.
- Ponjaert-Kristoffersen, I., Verté, D., Desmedt, S.** (1995). Project sociale participatie van senioren te Brugge. Handleiding bestemd voor de enquêteurs. Brussel, Vrije Universiteit Brussel.
- Schalock, R.L.** (2004). The concept of quality of life: what we know and do not know. *Journal of Intellectual Disability Research*, 48(3), 203-216.
- Schalock, R.L.** (2005). Guest Editorial. Introduction and overview. *Journal of Intellectual Disability Research*, 49, 695-698.
- Schalock, R.L., Brown, I., Brown, R., Cummins, R.A., Felce, D., Matikka, L., Keith, K.D. & Schalock, B.** (2005). Guest editorial. Introduction and overview. *Journal of intellectual Disability Research*, 49, 695-698.
- Schalock, R.L., Brown, I., Brown, R., Cummins, R.A., Felce, D., Matikka, L., Keith, K.D. & Parmenter, T.** (2002). Conceptualization, measurement, and application of quality of life for people with intellectual disabilities: Report of an international panel of experts. *Mental Retardation*, 40, 457-470

Serneels, D. & Delaruelle, H. (2012). *Perspectief 2020: We werken eraan!* Uitgave in brochure *Perspectief 2020: zorgvernieuwing in de praktijk*. Vlaams Welzijnsverbond vzw

The international wellbeing group (2006). *Personal Wellbeing Index Adult*. Melbourne: Australian Centre on Quality of Life, Deakin University

Van Gennep, A.T.G. (1989). *De kwaliteit van het bestaan van de zwaksten in de samenleving*. Meppel/Amsterdam: Boom

Van Hove, E., Vandevelde, S., Claes, C., van Loon, J., Verschelden, G. & Van Hove, G. (2011). *Behoeftenonderzoek naar personen met een handicap en personen met een chronische ziekte in Gent*. Hogeschool Gent, Universiteit Gent & Stichting Arduin, in opdracht van Stad Gent.

VAPH (2011). *Beheerovereenkomst tussen de Vlaamse Regering en het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap voor de periode 2011-2015*. Geraadpleegd op 20 februari 2014 via <http://www.vaph.be/vlafo/view/nl/2156366-Beheersovereenkomst.html>

VAPH (2014). *Jaarverslag*. Geraadpleegd op 10 April 2016 via <http://www.vaph.be/vlafo/view/nl/9910477-Jaarverslag+2014.html>

Verdugo, M.A., Schalock, R.L., Keith, K.D. & Stancliffe, R.J. (2005). *Quality of life and its measurement: important principles and guidelines*. *Journal of Intellectual Disability Research*, 49(10), 707-717.

Verlet, D. (2003). "Determinanten van het subjectief welzijn en hun verklarende waarde voor de partijvoorkeur op lokaal vlak. Stad Gent." *Gent, doctoraal proefschrift*.

Verlet, D. & Devos, C. (2009). *The Main Determinants for Subjective Well-Being: A Quest for the Holy Grail? Can Governments Enhance the Perceived Quality of Life?* In: Møller, V., Huschka, D., (ed). *Quality of Life and the Millennium Challenge. Advances in Quality-of-Life Studies, Theory and Research (Social Indicators Research Series, volume 35)*, 2009, 193-219.

WHOQOL Group. (1995). *The World Health Organization Quality of Life Assessment (WHOQOL): Position paper from the World Health Organization*. *Social Science and Medicine*, 41(10), 1403-1409.

COLOFON

Data input: Hogeschool Gent & Expertise-centrum Quality of Life (E-QUAL)

Analyses: UGent, HoGent en Studiedienst van de Vlaamse Regering

Redactie en lay-out: Volta

Fotografie: Stad Gent

Wettelijk depotnummer: D/2016/0341/1

Meer informatie:

Over de dienstverlening van de stadsdiensten en het stadsbestuur van Gent:

Gentinfo 09 210 10 10 of gentinfo@stad.gent

van maandag tot en met zaterdag van 8 tot 19 uur

Over het onderzoek en de onderzoeksresultaten:

Data en Informatie: 09 267 03 00 of welzijnengelijkekansen@stad.gent

stad.gent/samenleven-welzijn-gezondheid/diverse-stad/personen-met-een-beperking

Deze publicatie kwam tot stand met de steun van

